

สงบเรียบร้อยของประชาชนดังที่กล่าวไว้ในข้อ 1 นั้นด้วย สังเกตได้จากคำพิพากษาฎีกาที่ 508/2501 ซึ่งวางหลักว่า มาตรา 653 นี้ เป็นบทบังคับเด็ดขาด จำเลยจะอ้างเหตุผลอื่นเพื่อเลี่ยงจากมาตรานี้ไปไม่ได้ ประกอบคำพิพากษาฎีกาที่ 312/2504 วางหลักว่า แม้จำเลยจะให้การรับว่าเท็จจริงในการพิจารณา โจทก์ก็ต้องแพคดี ถ้าโจทก์ไม่มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือ เพราะโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องนั่นเอง และที่ชัดเจนยิ่งขึ้นก็คือ ได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 1087/2515 วินิจฉัยไว้แล้วว่า อำนาจฟ้องเป็นปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน (ขอให้ดูรายละเอียดดังที่ได้วิจารณ์ไว้ในหัวข้อ “คำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวกับ มาตรา 850 ถึงมาตรา 852 และคำวิจารณ์”)

กฎหมายบังคับให้ต้องมีหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือเฉพาะการกู้ยืมเกินกว่า 50 บาท

น่าจะได้ทำความเข้าใจแต่เบื้องต้นว่า ผู้ร่างกฎหมายได้กำหนดขอบเขตการกู้ยืมเงินว่า เฉพาะแต่การกู้ยืมเงินเกินกว่า 50 บาทเท่านั้นที่จะต้องมีหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือนั้นมีจุดประสงค์อันใด ข้อนี้เห็นจะเป็นเพราะว่าคงต้องการแก้ปัญหาให้เป็นการเสียเวลาที่จะต้องมาทำหลักฐานเป็นหนังสือกับเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ อีกประการหนึ่งเชื่อว่า ในกรณีกู้ยืมเงินกันเพียงเล็ก ๆ น้อย ๆ คือไม่เกิน 50 บาท ถ้ามีเรื่องฟ้องร้องกันยังโรงศาลซึ่งศาลยอมให้สืบพยานบุคคลได้โดยไม่ต้องมีเอกสารหลักฐานการกู้มาแสดงเพราะเห็นว่า พยานบุคคลคงไม่กล้าเสี่ยงที่จะเบี่ยงความเท็จ เนื่องจากไม่คุ้มกับค่าของเงินเล็ก ๆ น้อย ๆ จึงไม่น่าจะมีปัญหามากมายสำหรับเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เหตุนี้กฎหมายจึงยอมให้ว่าไม่ต้องมีหลักฐานการกู้ยืมลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญมาแสดง ผู้ให้กู้ฟ้องร้องได้

อันที่จริง กฎหมายมาตรานี้ก็ได้กำหนดไว้นานแล้ว คือ กำหนดไว้ตั้งแต่สมัยที่ค่าของเงินยังมีราคาแพง เวลานั้นเงินเกินกว่า 50 บาทคงเห็นกันว่ามาก แต่เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุแห่งการเขียนกฎหมายมาตรานี้ขึ้นดังกล่าวแล้ว รู้สึกว่าที่กฎหมายกำหนดวงเงินไว้เพียง 50 บาท น่าจะเป็นจำนวนน้อยเกินไปเสียแล้ว แก้ปัญหาจุกจิกไม่ได้ ดูกลายเป็นเรื่องทำให้จุกจิกเสียอีก เวลานี้คนให้กู้ยืมเงินกัน 500 บาท จึงไม่ค่อยจะทำหลักฐานการกู้เป็นหนังสือไว้ เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย ไม่ทราบว่าการกำหนดขอบเขตที่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือไว้เพียงวงเงินเกินกว่า 50 บาทเท่านั้น ด้วยเหตุที่กฎหมายกำหนดขอบเขตไว้ในวงเงินเล็กน้อยเกินไปเช่นนี้ ในปัจจุบันจึงแทบจะช่วยแก้ปัญหาการโกงกันไม่ค่อยได้ เพราะไปขัดกับความรู้สึกของคนทั่วไปดังกล่าวที่เห็นว่า เงินเกินกว่า 50 บาท เช่น 500 บาท ยังเป็นเงินจำนวนเล็กน้อย ไม่ทำหลักฐานเป็นหนังสือกันไว้ ทำให้เปิดช่องให้ผู้รู้กฎหมายเอาเปรียบผู้ไม่รู้กฎหมาย และคดีโกงกันได้ง่าย

เนื่องจากกฎหมายบังคับเฉพาะการกู้ยืมเงินเกินกว่า 50 บาท การกู้ยืมเงินต่ำกว่า 50 บาท หรือเพียง 50 บาทพอดีจึงไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 222/2473 คดีระหว่าง นายโปห้วย โททก์ นางสารวิทย์ โลหการ จำเลย) แต่ถ้าเป็นการกู้ยืมเงินเกินกว่า 50 บาทแล้ว ก็ต้องนำความในมาตรา 653 วรรค 1 มาใช้บังคับ มีนัยกฎหมายเห็นกันต่อไปอีกว่า ในกรณีกู้ยืมเงินกว่า 50 บาท ผู้ให้ยืมจะขอฟ้องร้องให้บังคับเพียง 50 บาท ก็นำกระทำไม่ได้ด้วย เพราะเท่ากับเป็นการเลี่ยงบทบัญญัติมาตรา 653 นี้*

ถ้ามิใช่เป็นการกู้ยืมเงินก็ไม่ต้องนำความในมาตรา 653 มาใช้บังคับ

ได้กล่าวแล้วว่ามาตรา 653 วรรค 1 นี้ใช้เฉพาะการกู้ยืมเงิน ดังนั้น ถ้าปรากฏว่าเป็นสัญญาอื่น มิใช่สัญญากู้ยืมเงิน แม้วัตถุแห่งสัญญาจะมีจำนวนเงินเกินกว่า 50 บาท ก็ไม่จำเป็นต้องนำมาตรา 653 วรรคแรกมาใช้บังคับ เช่น นายแดงบอกนายขาวให้เอาเงินของนายขาวชำระหนี้แทนตนนั้น ไม่เข้าลักษณะเป็นสัญญากู้ยืมเงิน แต่เป็นเรื่องตัวการตัวแทน นายขาวผู้ออกเงินใช้หนี้แทนนายแดงไป อาจฟ้องร้องนายแดงได้โดยไม่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ แม้จำนวนเงินที่นายขาวชำระแทนไปจะเกินกว่า 50 บาทก็ตาม (คำพิพากษาฎีกาที่ 810/2486 คดีระหว่าง นายภูมิ โททก์ นางเพื่อน จำเลย) ซึ่งต่อมาได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 1080/2501 คดีระหว่าง นายสมบุญ พรหมรัตน์ โททก์ นายหมูน ศรีลุน จำเลย ยืนยันหลักดังกล่าวคือคดีนี้ ศาลถือว่าการที่โททก์ทรองจ่ายเงินค่าทนายและค่าธรรมเนียมศาลกับเงินวางศาลตามสัญญายอมแทนจำเลยไปนั้น ไม่เป็นการกู้ยืม (โปรดดูรายละเอียดในหัวข้อ “คำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวกับมาตรา 653 และคำวิจารณ์”) แต่การที่ตัวแทนค้าต่างรับแชร์ของผู้อื่นมาขาย และขณะที่ยังขายไม่ได้ นั้น ตัวแทนค้าต่างได้จ่ายเงินให้เจ้าของแชร์ไป ศาลฟังข้อเท็จจริงว่าเป็นการกู้ยืมเงิน (คำพิพากษาฎีกาที่ 129/2481 คดีระหว่าง หลวงพิเศษโลหะศิลป์ โททก์ หลวงรักษานาเวศ จำเลย และคำพิพากษาฎีกา 315/2491) ที่เป็นเช่นนี้คงเป็นเพราะศาลเห็นว่า เกี่ยวกับหน้าที่ซึ่งพึงปฏิบัติต่อกันในสัญญาตัวแทนค้าต่างนั้น ตัวแทนค้าต่างยังไม่ต้องชำระเงินให้เจ้าของแชร์จนกว่าจะขายแชร์ได้แล้ว เพราะฉะนั้น การที่ได้ให้เงินแก่เจ้าของแชร์ไปก่อน จึงมิใช่เรื่องการปฏิบัติตามสัญญาตัวแทนค้าต่างแต่อาจถือได้ว่าเป็นการให้กู้ยืมเงิน และต่อมามีคำพิพากษาฎีกาที่ 312/2504 คดีระหว่าง นายสาย ทดแทน กับพวก โททก์ นางประทุม สาธุจิตติ จำเลย ข้อเท็จจริงในคดีสรุปได้ว่า เป็นการฟ้องเรียกเงินที่โททก์ทรองจ่ายในการทำศพ แทน จำเลย ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นลักษณะกู้ยืม (โปรดดูรายละเอียดในหัวข้อ “คำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวกับมาตรา 653 และคำวิจารณ์”) ดูราวกับว่าคำพิพากษาฎีกาที่ 312/2504 นี้ จะได้กลับคำพิพากษาฎีกาที่ 810/

* ดูคำสอนชั้นปริญญาตรี กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยยืม ๓๑๓ ปี พ.ศ. 2487 หน้า 16 ของนายประวิติ ปิตตพงษ์ และขอให้เทียบกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสมาตรา 1343 ที่ห้ามมิให้ฟ้องร้องโดยลดจำนวนเงินให้ต่ำกว่ากำหนดไว้ประกอบด้วย

2486 และฎีกาที่ 1080/2501 นั้นเสียแล้ว แต่อันที่จริงเห็นว่า เรื่องนี้ น่าจะต้องพิจารณารายละเอียดเป็นคดี ๆ ไป เพราะการทศรองจ่ายเกินออกไปก่อน ก็ไม่แน่ว่าจะออกให้ไปในฐานะเป็นตัวแทนหรือไม่เหมือนกัน

อย่างไรก็ดี หลักที่ว่ามาตรา 653 ใช้บังคับเฉพาะกรณีสัญญาการกู้ยืมเงินนั้นยังคงเป็นหลักที่ต้องตีความโดยเคร่งครัดอยู่ คำพิพากษาฎีกาที่ 312/2504 ไม่ใช่ข้อยกเว้นของหลักดังกล่าว

เท่าที่กล่าวมาแล้ว เป็นการกล่าวทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ของมาตรา 653 วรรค 1 ต่อไปนี้จะได้แยกอธิบายโดยละเอียดในหัวข้อดังนี้

1.1.1 หลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือ

1.1.2 ลายมือชื่อผู้ยืม

1.1.3 ถ้าไม่มีหลักฐานและลายมือชื่อตามข้อ 1.1.1 และ 1.1.2 ฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้

1.1.1 หลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือ

หลักฐานคืออะไร น่าจะอธิบายได้ว่า คือสิ่งที่ชี้ให้เห็นข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งหลักฐานตามมาตรา 653 นี้ ก็น่าจะหมายถึงสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่ามีสัญญากู้ยืมเงินกัน เกี่ยวกับสิ่งที่ชี้ให้เห็นข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งกฎหมายเรียกว่าหลักฐานนี้ บางทีกฎหมายก็ใช้คำว่า “พยานหลักฐาน” และบางทีก็ใช้คำว่า “พยาน” สิ่งเหล่านี้ที่แท้ก็มีความหมายเช่นเดียวกัน ซึ่งอาจแบ่งออกได้เป็น 3 ชนิดคือ พยานเอกสาร พยานวัตถุ และพยานบุคคล คำว่า “หลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือ” ในมาตรา 653 หมายถึงพยานเอกสาร หรืออีกนัยหนึ่งสิ่งที่จารึกเป็นลายลักษณ์อักษรชี้ให้เห็นว่ามีสัญญากู้ยืมเงินกัน เมื่อเป็นเช่นนี้จึงไม่จำเป็นว่าลายจารึกนั้นจะต้องเป็นตัวเขียนหรือตัวพิมพ์ จะเขียนเป็นภาษาไทยหรือต่างประเทศก็ได้ หรือจะเขียนเป็นตัวย่อและเป็นภาษาต่างประเทศก็ได้ เช่น เขียนว่า I.O.U. (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 65/2507 ที่กล่าวไว้แล้ว) อีกประการหนึ่ง ไม่จำเป็นจะต้องเป็นตัวหนังสือสัญญากู้ยืมเงินทั้งฉบับ ข้อสำคัญก็คือว่าหนังสือนั้นชี้ให้เห็นว่า เป็นการกู้ยืมเงินกันก็นับว่าเพียงพอเป็นหลักฐานได้แล้ว เช่น อาจจะเขียนว่า “ข้าพเจ้าได้รับเงินจากนายแดงไป และมีว่าจะให้ดอกเบี้ยนนายแดง” เช่นนี้ ก็เพียงพอถือได้ว่ามีหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือ (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 343/2478 คดีระหว่างนายหงอจุน โจอทก์ นายเอี้ยวหาวเจียน จำเลย) แต่อย่าลืมนำที่จะต้องระบุจำนวนเงินที่กู้ยืมกันลงไปด้วย มิฉะนั้นก็ไม่อาจถือว่าเป็นหลักฐานการกู้ยืมได้ สังเกตได้จากคำพิพากษาฎีกาที่ 286/2507, ที่ 1313/2515 และที่ 1290/2516 ที่จะได้กล่าวต่อไปในหัวข้อ “คำพิพากษา

ฎีกาที่เกี่ยวข้องกับมาตรา 653 และคำวิจารณ์” ข้อเท็จจริงในคดีปรากฏว่า ผู้กู้เซ็นชื่อลงในแบบฟอร์มสัญญากู้ โดยมิได้กรอกตัวเลขจำนวนเงินกู้ ผู้ให้กู้ไปกรอกเอาเองผิดไปจากที่ผู้กู้บันทึกไปจริง ศาลถือว่าเป็นเอกสารปลอม อ้างเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมแม้ตามจำนวนที่แท้จริงก็ไม่ได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ถ้าไปกรอกจำนวนเงินผิดไปจากที่ตกลงกัน ก็ถือเท่ากับว่าไม่ได้กรอก จึงไม่ครบถ้วนที่จะถือว่าเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือ แต่ถ้าเป็นเพียงใบรับเงิน ไม่ปรากฏว่าได้รับไว้ในฐานะเป็นผู้กู้ยืมเงินหรือรับไว้ในฐานะรับชำระหนี้เป็นอย่างอื่น เช่นนี้จะถือว่าเป็นหลักฐานการกู้ยืมเงินไม่ได้ (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 798/2476 คดีระหว่างนายหญิงกั โจทก์ นายอึ้งซิด จำเลย, คำพิพากษาฎีกาที่ 129/2481 แต่ต่อมาได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 1241/2499 คดีระหว่าง นายเพิ่ม พันธสีมา โจทก์ นายปรีชา ไชยกรกิจ จำเลย ซึ่งดูเหมือนนางหลักเกณฑ์เป็นทำนอง จะกลับหลักดังกล่าว ข้อเท็จจริงในคดีนี้มีอยู่ว่า โจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้จากจำเลย โดยอ้างใบรับเงินฉบับหนึ่งเป็นหลักฐานว่าจำเลยได้กู้ยืมเงินโจทก์ไป แต่จำเลยได้ทำใบรับเงินชั่วคราวไว้ก่อน เพราะเป็นการด่วน จำเลยจะเซ็นสัญญากู้ให้ภายหลัง แต่แล้วก็ไม่ยอมทำ ใบรับเงินที่โจทก์ อ้างมีข้อความดังนี้

“ข้าพเจ้านายปรีชา ไชยกรกิจ ได้รับเงินจากนางเพิ่ม พันธสีมา ไปจำนวน 10,000 บาท (หนึ่งหมื่นบาท) ไปเป็นการถูกต้องแล้ว”

ลงชื่อ เพิ่ม พันธสีมา ผู้ส่ง
ลงชื่อ ปรีชา ไชยกรกิจ ผู้รับ
นางเพชร แซ่จิ่ง พยาน
นายไปล์ ด้วงแก้ว พยาน

ศาลฎีกาวินิจฉัย เมื่อโจทก์มีหนังสืออันอาจแสดงความเป็นหนังสือลายมือชื่อของลูกหนี้มาอ้างเช่นนี้ ก็เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือเพียงพอตามความต้องการตามมาตรา 653 แล้ว จึงต้องฟังพยานหลักฐานประกอบต่อไป (โปรดดูคำพิพากษาฎีกาที่ 439/2493 และที่ 1272/2501 พิพากษาเป็นทำนองเดียวกัน) แต่ต่อมาได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 306/2506 วินิจฉัยว่า เอกสารที่มีข้อความเพียงว่า รับเงินไปจำนวนหนึ่ง แล้วลงชื่อจำเลยโดยไม่มีข้อความแสดงว่าในการรับเงิน จำเลยเป็นลูกหนี้จะใช้เงินคืนแก่โจทก์แต่อย่างใดนั้น ฟังเป็นหลักฐานการกู้ยืมเงินไม่ได้ จึงเท่ากับว่าฎีกานี้กลับไปยึดหลักเดิมตามฎีกาที่ 798/2476 และที่ 129/2481 อีกแล้ว แต่อันที่จริงเรื่องนี้ไม่น่าจะถือว่าคำพิพากษากลับไปกลับมามีอย่างนั้น เพราะถ้าสังเกตคำพิพากษาฎีกาที่ 386/2506 ซึ่งจะกล่าวต่อไปแล้ว น่าจะจับหลักได้ว่าศาลฎีกายังคงยึดหลักดั้งเดิมอยู่ เป็นแต่เพียงผ่อนคลายให้ฟังหลักฐานเอกสารที่ไม่มีข้อความในการกู้ยืมว่า

เป็นการกู้ยืมได้เฉพาะในกรณีที่**มีพยานประกอบเท่านั้น** หากไม่มีพยานประกอบเช่นตามฎีกาที่ 306/2506 ก็รับฟังเป็นหลักฐานการกู้ยืมไม่ได้

หลักฐานเป็นหนังสือจะต้องทำในขณะทำสัญญาหรือไม่

เนื่องจากความในมาตรา 653 มิได้กำหนดไว้ว่า หลักฐานการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือนี้จะต้องทำในขณะทำสัญญากู้ยืมเงินนั้นด้วย เพราะฉะนั้นในกรณีที่ได้กู้ยืมเงินกันไว้โดยมิได้มีหลักฐานเป็นหนังสือ หากต่อมาได้ทำหลักฐานเป็นหนังสือไว้ที่หลังถูกต้องตามกฎหมาย ก็ย่อมใช้เป็นพยานหลักฐานเพื่อฟ้องร้องบังคับคดีกันได้ มีเหตุผลอีกข้อหนึ่งที่กฎหมายยอมให้ทำหลักฐานเป็นหนังสือภายหลังได้ เพราะการทำหลักฐานเป็นหนังสือดังกล่าวนี้ ไม่ใช่แบบความสมบูรณ์แห่งสัญญาข่มดังได้กล่าวไว้แต่เบื้องต้นแล้วว่าสัญญาข่มสมบูรณ์เมื่อมีการส่งมอบทรัพย์สินที่ข่มแล้ว เพราะฉะนั้น เมื่อฝ่ายผู้ให้ข่มได้ส่งมอบทรัพย์สินคือเงินตราให้กับผู้ข่มไปแล้ว ก็เป็นอันว่าสัญญาข่มสมบูรณ์ ถ้ามิได้ทำหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือไว้ เมื่อครบกำหนดเวลาตามสัญญาผู้ข่มได้นำเงินมาชำระผู้ให้ข่มเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จะฟ้องร้องขอเงินคืนโดยอ้างว่าไม่มีหลักฐานการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือดังนี้ไม่ได้ เพราะเรื่องมีหลักฐานเป็นหนังสือนั้นเพื่อประโยชน์ในการฟ้องร้องเท่านั้น ไม่ใช่ปัญหาความสมบูรณ์ของสัญญาข่มดังได้กล่าวไว้แต่แรกแล้ว ขอให้ดูตัวอย่างจากคำพิพากษาฎีกาที่ 550/2466 คดีระหว่างนายร้อยตรีทองหล่อ โจทก์ นายร้อยเอกหลวงอภัยยุทธกรรม จำเลย คดีนี้ข้อเท็จจริงได้ความว่าจำเลยข่มเงินโจทก์โดยมิได้ทำหนังสือข่มไว้ แล้วโจทก์ได้ไปร้องต่อผู้บังคับบัญชาจำเลย ผู้บังคับบัญชาจึงเรียกจำเลยมาสอบถาม จำเลยรับว่าเป็นหนี้จริง ผู้บังคับบัญชาจึงบันทึกค่าของจำเลย และให้จำเลยเซ็นชื่อไว้ ดังนี้ ศาลวินิจฉัยว่า กรณีนี้ถือว่ามีหนังสือกู้ยืมเงินอันฟ้องร้องบังคับคดีได้อีกตัวอย่างหนึ่งคือ คำพิพากษาฎีกาที่ 1318/2479 คดีระหว่าง นางกลบ โจทก์ นางหนูนุ้ย จำเลย ข้อเท็จจริงได้ความว่าโจทก์ได้มอบเงินให้จำเลยไป ต่อมาจำเลยได้ทำพินัยกรรมชั้น 1 ฉบับเขียนบันทึกลงไปว่า ตนได้รับเงินจำนวนนี้ โจทก์จึงฟ้องจำเลยให้คืนเงิน จำเลยต่อสู้ว่า การกู้ยืมเงินไม่มีหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือตามมาตรา 653 ศาลวินิจฉัยว่า พินัยกรรมนั้นเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินใช้บังคับได้ อนึ่ง มีข้อสังเกตว่า แม้หลักฐานการกู้ยืมเงินดังกล่าวจะทำภายหลังที่ได้กู้ยืมนั้นได้ก็ตามที มิได้หมายความว่า จะทำกันได้เมื่อมีคดีฟ้องร้องยังศาลแล้ว เพราะตามมาตรา 653 ที่ว่า จะฟ้องร้องบังคับคดีกันได้เมื่อมีหลักฐานเป็นหนังสือนั้น หมายความว่าต้องมียกก่อนฟ้อง

ดังได้กล่าวแล้วว่า กฎหมายต้องการให้มีหลักฐานกู้ยืมมาก่อนฟ้องร้องเท่านั้น เพราะฉะนั้น หลักฐานการกู้ยืมดังกล่าวจึงอาจทำได้ก่อนมีการกู้ยืมเงินกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง

ได้ทำไว้ก่อนส่งมอบทรัพย์สินที่ยึดกันได้ เช่น นายแดงเขียนจดหมายมาขอยืมเงินจากนายขาว แล้วนายขาวเซ็นเช็คจ่ายเงินให้นายแดงไป นายแดงลงชื่อรับเงิน แสดงว่าได้เริ่มทำหลักฐานการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือไว้ก่อนการกู้ยืมเงิน ทั้งมีหลักฐานหลายฉบับฟังรวมกันได้ว่ามีการกู้ยืมเงิน เช่นนี้ นายขาวผู้ให้ยืมฟ้องร้องบังคับคดีได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 146/2477 คดีระหว่างคุณหญิง สงวน สุรศักดิ์มนตรี โจทก์ พระยาประชาชีพบริบาล จำเลย)

1.1.2 ลายมือชื่อผู้ยืม

หลักฐานเป็นหนังสือจะใช้บังคับได้ต้องมีลายมือชื่อผู้ทำหลักฐานและสิ่งใดจะใช้แทนลายมือชื่อได้โดยกฎหมายรับรองให้มีผลเท่ากับได้มีการลงลายมือชื่อ ขอให้ดูมาตรา 9 ป.พ.พ. เพราะฉะนั้น ที่จะเรียกว่าเป็นหลักฐานการกู้ยืมเงินอันจะบังคับให้ฟ้องร้องกันได้ มาตรา 653 จึงบัญญัติไว้ชัดเจนว่าจะต้องมีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่ง *ลงลายมือชื่อผู้ยืม* เป็นสำคัญ และโดยนัยมาตรา 9 ดังกล่าว ถ้ามิได้ลงลายมือชื่อ เช่น ใช้ตราประทับแทนลงลายมือชื่อก็ต้องปรากฏว่า ได้ใช้ตราประทับแทนลงลายมือชื่อ *อยู่เป็นปกติ* ประทับตรา นั้นจึงจะมีผลเท่ากับลงลายมือชื่อ (มาตรา 9 วรรค 2) หรือถ้าพิมพ์นิ้วมือ แงงไค* (cross) หรือเครื่องหมายอื่นทำนองเดียวกันก็ต้องมีพยานสองคนลงลายมือชื่อรับรองไว้ และพยานที่รับรองก็ต้องรู้เห็นด้วยว่า เป็นลายพิมพ์นิ้วมือของคนของตนรับรองจริงๆ พยานจะลงลายมือชื่อรับรองในภายหลังได้ก็ต่อเมื่อผู้กู้รู้เห็นและยินยอมด้วย (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 644/2507 และที่ 955/2507 ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป) จึงจะถือว่าพิมพ์นิ้วมือแแกงไคหรือเครื่องหมายอื่นนั้นมีผลใช้บังคับได้เสมอกับลงลายมือชื่อ (มาตรา 9 วรรค 3) การลงลายพิมพ์นิ้วมือ แแกงไค หรือเครื่องหมายอย่างอื่นทำนองเช่นว่านั้น โดยไม่มีพยาน 2 คนรับรอง จะใช้บังคับได้เสมอลงลายมือชื่อ ก็เฉพาะแต่เป็นกรณีที่กระทำลงต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่เท่านั้น (มาตรา 9 วรรคสุดท้าย) อย่างไรก็ดี ความในมาตรา 9 วรรค 3 และวรรคท้ายดังกล่าวนี้เป็นเพียงหลักทั่วไป ยังมีข้อยกเว้นต่อไปอีก เช่น กรณีการลงชื่อในตัวเงินตามมาตรา 900 และทั้งมาตรา 9 วรรค 2, 3 และวรรคท้าย มีข้อยกเว้นเกี่ยวกับกรณีลงชื่อในฐานะพยานในพินัยกรรมดังกล่าวไว้ในมาตรา 1616 ป.พ.พ. เป็นต้น**

* คำว่า “แแกงไค” หมายความว่ารอยกนกบาทหรือขีดเขียนซึ่งบุคคลไม่รู้หนังสือขีดเขียนลงไว้เป็นสำคัญ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, พ.ศ. 2525, หน้า 116)

** สอวด นาวีเจริญ, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก, พระนคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2497, หน้า 102, 113

สรุปรวมความว่า หลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวไว้ในมาตรา 653 อันมีผลให้ผู้ให้ยืมฟ้องร้องบังคับคดีได้นั้น ต้องมีการลงลายมือชื่อกระทำอย่างอื่นซึ่งมีผลเสมอกลงลายมือชื่อดังกล่าวไว้ที่กล่าวไว้ในมาตรา 9 ของผู้ยืมเป็นสำคัญ มีคำพิพากษาฎีกายืนยันหลักดังกล่าวคือคำพิพากษาฎีกาที่ 211/2473 นางสาวหว่าง โจทก์ นายฉ่าย จำเลย ข้อเท็จจริงมีว่า โจทก์ฟ้องขอให้จำเลยชำระเงินกู้ยืมตามหนังสือสัญญา จำเลยรับว่าได้ทำหนังสือสัญญากู้ยืมเงินนั้นจริง แต่บังคับไม่ได้ เพราะการที่จำเลยลงลายพิมพ์นิ้วมือนั้นไม่ชอบด้วยมาตรา 9 วรรค 3 ดังนี้ เมื่อข้อต่อสู้ของจำเลยฟังขึ้น ศาลก็ไม่บังคับตามสัญญาให้ (โปรดเทียบคำพิพากษาฎีกาที่ 312/2504 ดังกล่าวไว้แต่ต้นว่า แม้จำเลยจะให้การรับว่ากู้จริงในขณะพิจารณา โจทก์ก็ต้องแพ้คดี ถ้าโจทก์ไม่มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือ เพราะโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง)

การที่กฎหมายบังคับว่า หลักฐานการกู้ยืมเงินต้องมีลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญนั้น แสดงว่ากฎหมายต้องการให้เป็นที่เชื่อแน่ว่า หลักฐานดังกล่าวผู้ยืมเป็นผู้ทำขึ้น เมื่อกฎหมายบังคับให้มีเฉพาะหลักฐานการกู้ยืมที่ผู้ยืมเป็นผู้ทำขึ้นหรือผู้ยืมลงลายมือชื่อ จึงไม่จำเป็นต้องมีลายมือชื่อของผู้ให้ยืมและนอกจากนั้นยังไม่จำเป็นต้องบอกด้วยว่า ใครเป็นผู้ให้ยืม (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 524/2485 คดีระหว่างนางเอม โจทก์ นายผู้หญิงน จำเลย) ทั้งลายมือชื่อที่ผู้ยืมลงนั้นก็ไม่ต้องเป็นด้วยว่าจะต้องเป็นภาษาไทย จะเป็นภาษาฝรั่งหรือภาษาจีนก็ได้ทั้งสิ้น (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 68/2477 คดีระหว่างนายเต็กจู โจทก์ นายอึ้งค่ายไท่ จำเลย) เรื่องนี้พอเทียบได้กับคำพิพากษาฎีกาที่ 65/2507 ที่กล่าวไว้แต่ต้นแล้วว่า ข้อความที่แสดงเป็นหลักฐานการกู้ยืมยังเขียนเป็นภาษาต่างประเทศได้ เช่น เขียนว่า I.O.U. จึงไม่เป็นที่น่าสงสัยเลยว่า ลายเซ็นชื่อผู้ยืมจะลงเป็นภาษาต่างประเทศได้หรือไม่

1.1.3 ถ้าไม่มีหลักฐานและลายมือชื่อตามข้อ 1.1.1 และ 1.1.2 ฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้

ข้อนี้ หมายความว่าถ้าผู้ให้ยืมไม่มีหลักฐานการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญมาแสดงต่อศาลแล้ว ผู้ให้ยืมจะฟ้องร้องให้ศาลบังคับผู้ยืมให้ใช้เงินยืมไม่ได้ แต่ถ้าปรากฏว่า แม้ไม่ได้ทำหลักฐานการกู้ยืมเงินเกินกว่า 50 บาทลงลายมือชื่อผู้ยืมไว้ แต่เมื่อสิ้นกำหนดระยะเวลาตามสัญญากู้ยืม ผู้ยืมได้นำเงินไปชำระผู้ให้ยืมเป็นที่เรียบร้อย ดังนี้ ผู้ยืมจะหวนกลับมาฟ้องร้องเรียกเงินคืนไม่ได้ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า เรื่องสัญญากู้ยืมสมบูรณ์หรือไม่กับเรื่องฟ้องร้องให้บังคับได้หรือไม่เป็นคนละเรื่องกันและกรณีนี้ผู้ยืมจะอ้างว่าเงินที่ตนชำระคืนให้ผู้ให้ยืมไปนั้นเป็นลาภมิควรได้ก็ฟังไม่ขึ้น เพราะการชำระหนี้ของผู้ยืมนั้นเป็นการปฏิบัติ

ตามสัญญาขี้ม ในเมื่อสัญญาขี้มสมบูรณ์ผู้ขี้มก็มีหนี้ต้องปฏิบัติ คือใช้คืนทรัพย์สินที่ขี้ม เมื่อใช้คืนแล้วก็เป็นอันเรียบร้อยจบกันไป (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 211/2473 คดีระหว่างนางสาวหว่าง โจทก์ นายฉาย จำเลย)

มีปัญหาน่าคิดอีกว่า การให้ขี้มเงินเกินกว่า 50 บาท โดยไม่มีหลักฐานการกู้ขี้มเงิน เป็นหนังสือ จะนำสิทธิตามสัญญาขี้มเงินนั้นมาหักกลบลบหนี้กับผู้ขี้มได้หรือไม่ เช่น นายแดงให้นายขาวกู้ขี้มเงิน 2,000 บาท โดยไม่ได้ทำหลักฐานเป็นหนังสือ ต่อมานายขาวขาย เครื่องเรือน 1 ชุด ราคา 2,000 บาท ให้แก่นายแดง ดังนี้ นายขาวฟ้องนายแดงตามสัญญาซื้อขายให้นายแดงชำระค่าเครื่องเรือน 2,000 บาท นายแดงจะต่อสู้โดยอ้างว่า หนี้ตามสัญญาซื้อขายนี้ได้รับงับโดยหักกลบลบหนี้กับสัญญาขี้มเงินที่ตนเป็นเจ้าของหนี้นายขาว 2,000 บาท ได้หรือไม่ ปัญหานี้ได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 1384/2482 คดีระหว่าง นายเหลียงกับพวก โจทก์ นายแป้น จำเลย วินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐานแล้วว่า ผู้ให้ขี้มจะอ้างเอาหนี้ตามสัญญาขี้มอันขาดหลักฐานนี้มาหักกลบลบหนี้รายที่ตนถูกฟ้องไม่ได้ เพราะถือว่าหนี้ตามสัญญาขี้มอันขาดหลักฐานนั้น เป็นหนี้สินที่ยังมีข้อต่อสู้ผู้ตามมาตรา 344 หนี้ดังกล่าวจะเอามาหักกลบลบหนี้ไม่ได้ อนึ่ง มีคำพิพากษาฎีกาที่ 708/2484 คดีระหว่างนายนะ โจทก์ นายไข-ปาน จำเลย ความว่า ก. ให้ ข. กู้ขี้มเงิน ก. ขอให้ศาลบังคับ ข. ชำระดอกเบี้ย ข. ต่อสู้ว่าได้มอบ ที่นาให้แก่ ก. ทำกินต่างดอกเบี้ย ศาลให้ ข. นำพยานบุคคลมาสืบได้ ดังนี้ ถ้ามองในแง่ว่า การให้ ที่ดินทำกินต่างดอกเบี้ยเป็นสัญญาเช่าอสังหาริมทรัพย์ แต่ในข้อเท็จจริงไม่ได้ทำหลักฐาน เป็นหนังสือตามมาตรา 538 ก็จะทำให้เห็นไปได้ว่า เป็นการอ้างเอาหนี้ที่ยังมีข้อต่อสู้มาหัก กลบลบหนี้ซึ่งไม่น่าจะทำได้ แต่เมื่อพิจารณาให้ถ่องแท้แล้ว เรื่องนี้เป็นกรณีการนำสืบเกี่ยวกับการใช้เงิน ซึ่งอยู่ในวรรค 2 ของมาตรา 653 มาตรา 653 วรรค 2 ที่ว่า จะนำสืบการใช้เงินได้ต่อ เมื่อมีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งนั้น เป็นกรณีการนำสืบการใช้เงินไม่รวมถึง ดอกเบี้ย (ดูคำพิพากษาฎีกาประชุมใหญ่ที่ 243/2503) เพราะฉะนั้นเมื่อเป็นการนำสืบการใช้ ดอกเบี้ย จึงนำพยานบุคคลมาสืบได้ นอกจากนั้นถ้าจะมองในแง่ที่ว่า การให้ที่นาทำกินต่าง ดอกเบี้ยไม่เข้าลักษณะเป็นการใช้เงินตามความหมายของมาตรา 653 วรรค 2 เพราะไม่ได้มี การชำระเงินกันเลยหากแต่ว่าเป็นการให้ประโยชน์อย่างอื่น ก็ยังมีเหตุผลน่าอ้างได้อีกด้วย จึงไม่มีปัญหาว่าจะนำพยานบุคคลมาสืบได้หรือไม่ (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 905/2497 และที่ 1051/2503 ซึ่งจะได้อธิบายโดยละเอียดต่อไป) อีกประการหนึ่งกรณีให้ที่นาทำกินต่างดอก- เบี้ยเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นไปได้ เพราะถ้าจะถือว่า การให้ที่นาทำกินต่างดอกเบี้ยเป็นสัญญาเช่า ที่นาก็จะต้องเป็นเรื่องที่มีการเรียกค่าเช่า (ดูมาตรา 537) แต่ในกรณีให้ที่นาทำกินต่างดอกเบี้ย จะไม่มีการเรียกค่าเช่าเลย เจตนาของคู่สัญญาจึงเป็นสาระสำคัญที่จะทำให้ลงเนื้อเห็นว่าเขาได้

ทำสัญญาชนิดใดกันไว้ขอให้เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ 616/2514 ที่ได้กล่าวไว้แล้วหัวข้อคำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวกับ มาตรา 650 และคำวิจารณ์ ซึ่งเป็นการยืนยันยอมรับว่ามอบที่ดินให้ทำกินต่างดอกเบ็ยได้

มีปัญหาต่อไปอีกว่า กรณีที่คู่สัญญาผู้ยืมเงินเกินกว่า 50 บาท ได้ทำหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญไว้แล้ว แต่ปรากฏว่าหลักฐานดังกล่าวได้หายไป ดังนี้ ผู้ให้กู้ยืมจะฟ้องร้องผู้ยืมให้ชำระหนี้เงินยืมดังกล่าวได้หรือไม่ ข้อนี้ ถ้าพิจารณาด้อยค่าในมาตรา 653 วรรคแรก ก็จะเห็นว่าไม่ปรากฏว่ากฎหมายบังคับว่า กรณีที่ผู้ให้ยืมจะฟ้องร้องบังคับเอา กับผู้ยืมให้ชำระหนี้เงินยืมเกินกว่า 50 บาทนั้น นอกจากจะได้ทำหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญไว้แล้ว ผู้ให้ยืมจะต้องสามารถนำหลักฐานดังกล่าวมาแสดงต่อศาลได้ด้วย ศาลจึงจะรับฟ้องรับพิจารณาให้ เมื่อเป็นเช่นนี้ หากปรากฏว่าผู้ให้ยืมไม่มีหลักฐานการกู้ดังกล่าว แต่ได้ทำหายเสียแล้ว จึงหาตัดสิทธิผู้ให้ยืมที่จะนำคดีมาฟ้องร้องบังคับเอา กับผู้ยืมไม่ ซึ่งหมายความว่า นอกจากว่าผู้ให้ยืมจะฟ้องร้องได้แล้ว ผู้ให้ยืมย่อมนำพยานบุคคลมา สืบเพื่อให้ศาลเห็นว่าได้มีสัญญากู้ยืมเงินกันจริงได้ด้วย (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 999/2473 คดี ระหว่างนายเกี้ยว โจทก์ หมั้นไกรเพชรกับพวก จำเลย) อย่างไรก็ตาม แม้จะมีคำพิพากษาฎีกาวาง บรรทัดฐานไว้แล้วก็ยังมีนักนิติศาสตร์เห็นค้าน คือเห็นว่าในกรณีที่หนังสือสัญญากู้ยืมเงินหาย ผู้ให้ยืมนำมาฟ้องร้องไม่ได้ (ดูบันทึกท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 712/2484 ในธรรมสาร เล่ม 25 หน้า 966 ของนายสายหยุด แสงอุทัย) แต่ขณะนี้เห็นจะหมดปัญหาแล้ว เพราะได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 40/2508 วินิจฉัยยืนยันหลักเกณฑ์ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 999/2473 โปรดดูรายละเอียดในหัวข้อ “คำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวกับมาตรา 653 และคำวิจารณ์”

การนำพยานบุคคลมาสืบเพิ่มเติม, ตัดตอน, เปลี่ยนแปลงแก้ไขพยานเอกสาร

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 ห้ามมิให้ศาลยอมรับฟังพยานบุคคลเพื่อแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นการเพิ่มเติม ตัดตอน หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความ ในหลักฐานอันเป็นหนังสือนั้นได้ เช่น มีหลักฐานเป็นหนังสือแสดงว่า นายแดงกู้ยืมเงินนายขาว 2,000 บาท เช่นนี้ นายแดงผู้ยืมจะขอนำพยานบุคคลมาสืบว่า อันที่จริงแล้วตนได้รับมอบเงินไว้เพียง 1,500 บาทเท่านั้น ดังนี้ นำสืบไม่ได้ แต่มาตรา 94 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ไม่ห้ามที่นำพยานบุคคลมาสืบว่าหลักฐานเป็นหนังสือนั้นปลอมหรือไม่ถูกต้องทั้งหมด หรือแต่บางส่วน หรือสัญญาที่ระบุไว้ไม่สมบูรณ์ ฯลฯ เช่น มีหลักฐานเป็นหนังสือแสดงว่านายแดงได้กู้ยืมเงินนายขาวไป 2,000 บาท นายแดงยอมนำพยานบุคคลมาสืบว่า หนังสือแสดงหลักฐานการกู้ยืมเงินปลอม กล่าวคือ ตนมิได้ลงลายมือชื่อไว้ ดังนี้ ศาลอนุญาตให้นำพยานบุคคลมาสืบได้

มีข้อสงสัยว่า การที่จะนำสืบว่าสัญญาที่ระบุไว้ไม่สมบูรณ์นี้เป็นเรื่องยาก ผู้ที่จะกล่าวอ้างน่าจะพึงสำรวจไว้ว่า ถ้าจะอ้างว่าสัญญากู้ยืมไม่สมบูรณ์เพื่อให้มีสิทธินำพยานบุคคลมาสืบได้นั้น จะต้องอ้างให้ปราศจากสงสัยเลยว่า สัญญากู้ยืมเงินนั้นไม่สมบูรณ์แน่ ๆ จะนำพยานบุคคลมาสืบหักล้างพยานเอกสารโดยอ้างแต่เพียงว่าตนไม่ได้รับเงิน เท่านั้นยังไม่สนิทใจว่าจะเป็นข้ออ้างที่มีผลเสมอกับอ้างว่าสัญญาไม่สมบูรณ์ แม้มาตรา 650 วรรคท้าย บัญญัติว่า สัญญากู้ยืมใช้เงินเปลี่ยนแปลงยอมบริบูรณ์ต่อเมื่อส่งมอบทรัพย์สินที่ยืม และได้อธิบายไว้แต่ต้นแล้วว่า คำว่า “บริบูรณ์” หรือ “สมบูรณ์” นี้ไม่น่าจะมีผลแตกต่างกันก็ตาม การไม่ได้รับเงินไม่เพียงพอจะถือว่าสัญญา ยืมไม่สมบูรณ์หรือไม่บริบูรณ์เพราะอาจมีมูลกรณีอย่างอื่น เช่น ข้อขายของกัน แต่ทำสัญญากู้แทนการใช้เงินสด ซึ่งไม่มีการจ่ายเงิน แต่สัญญากู้ยืมสมบูรณ์โดยถือว่าได้มีการส่งมอบทรัพย์สินที่ยืมโดยปริยาย (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 246/2485 คดีระหว่างนางสาวสุดใจ โจทก์ นายร้อยตรีจำลอง กับพวก จำเลย และโปรดเทียบคำพิพากษาฎีกาที่ 802/2480 คดีระหว่างนายอุ้น โจทก์ นาวาตรีหลวงจักรทิพย์พิรุณ กับพวก จำเลย ดังได้กล่าวอธิบายไว้แต่ต้นแล้ว) เพราะฉะนั้น ถ้าจะอ้างแต่เพียงว่า ไม่ได้รับเงิน จึงไม่พอฟังว่าเป็นการอ้างว่าสัญญาไม่สมบูรณ์ จึงไม่อาจถือเอาประโยชน์ที่จะนำพยานบุคคลมาสืบประกอบข้ออ้างดังกล่าวไว้ในวรรคท้ายแห่งมาตรา 94 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้ แม้จะได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 246/2485 วางบรรทัดฐานไว้ดังกล่าวแล้วว่า การที่จำเลยผู้ยืมอ้างแต่เพียงว่า ไม่ได้รับเงิน ไม่พอฟังเสมอเท่ากับอ้างว่า สัญญาไม่สมบูรณ์ จึงให้งดสืบพยานบุคคล บังคับให้จำเลยใช้เงินก็ตาม แต่ก็ยังมีนักนิติศาสตร์เห็นค้าน โดยเห็นว่า ศาลน่าจะยอมให้นำพยานบุคคลมาสืบว่าไม่มีการส่งมอบทรัพย์สินเพื่อหักล้างหลักฐานเป็นหนังสือแสดงการกู้ยืมเงินได้*

1.2 หลักฐานการใช้เงิน

ได้กล่าวถึงหลักฐานการกู้ยืม (มาตรา 653 วรรค 1) มาแล้ว ต่อไปนี้จะได้อธิบายโดยละเอียดเกี่ยวกับหลักฐานการใช้เงินดังบัญญัติไว้ในมาตรา 658 วรรค 2 บ้าง ซึ่งเห็นว่าน่าจะมีคามหมายดังนี้

ในการกู้ยืมเงินซึ่งได้มีหลักฐานเป็นหนังสือนั้น การใช้เงินก็ต้องปฏิบัติให้เข้าหลักเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งดังจะกล่าวต่อไปนี้ จึงจะนำสืบต่อศาลได้ว่า ได้มีการใช้เงินกันแล้ว

- (1) ได้ทำหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ให้ยืม ได้แก่ ผู้ให้ยืมได้ทำใบรับเงินไว้โดยมีลายมือชื่อผู้ให้ยืม
- (2) ได้มีการเวนคืนเอกสารสัญญากู้ยืมเงินให้แก่ผู้ยืม ได้แก่ ผู้ให้ยืมส่งคืนหนังสือสัญญากู้ยืมเงินที่มีลายมือชื่อผู้ยืมให้แก่ผู้ยืมไป

* จีดี เศรษฐบุตร, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยยืมฯ, 2492, หน้า 63

(3) ได้มีการแทงเพิกถอนลงในเอกสารสัญญากู้ยืมนั้น กล่าวคือ ได้มีการบันทึกลงในหนังสือสัญญากู้ยืมเงินว่า ได้เลิกสัญญากู้ยืมเงินแล้ว ส่วนใครจะเป็นผู้บันทึกเพิกถอนกฎหมายไม่ได้กำหนด จึงน่าจะถือว่า หากผู้ยืมเป็นผู้แทงเพิกถอน ก็น่าจะใช้ได้ ไม่จำเป็นว่า จะต้องให้ผู้ให้ยืมแทงเพิกถอนเสียเอง และไม่จำเป็นด้วยว่า ลายเซ็นชื่อผู้เพิกถอนจะต้องเป็นลายเซ็นชื่อของผู้ให้ยืมหรือผู้ยืม ถ้าเป็นลายเซ็นของตัวแทนบุคคลดังกล่าวก็อาจฟังว่าเป็นการเพิกถอนที่ถูกต้องตามความหมายของ ป.พ.พ. มาตรา 653 วรรค 2 ได้ (โปรดดูรายละเอียดในคำพิพากษาฎีกาที่ 1254/2505 ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปในหัวข้อ “คำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวข้องกับมาตรา 653 และคำวิจารณ์”)

สำหรับเหตุผลที่กฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์เช่นนี้ไว้ ก็คงมีเหตุผลทำนองเดียวกันกับที่ได้กล่าวมาแล้วในคำอธิบายมาตรา 653 วรรคแรก แต่ต้นคือ ถือเอาความสงบเรียบร้อยของประชาชนเป็นเกณฑ์ เพราะฉะนั้น โดยนัยเดียวกันก็ควรถือว่า มาตรา 653 วรรค 2 ก็เป็นบทบังคับเด็ดขาด คู่สัญญาจะตกลงเป็นอย่างอื่นนอกจากที่กฎหมายกำหนดไว้นี้ไม่ได้ (ดูตัวอย่างในคำพิพากษาฎีกาที่ 508/2501 ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป)

ต่อจากนี้จะได้อธิบายโดยละเอียดเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ในมาตรา 653 วรรค 2

1.2.1 กู้ยืมเงินไม่เกิน 50 บาท แต่ได้ทำหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือไว้

ถ้าหากพิจารณาความในมาตรา 653 วรรค 2 แต่เพียงผิวเผินเพราะเพลนกับความในมาตรา 653 วรรคแรก ก็อาจทำให้เข้าใจไปได้ว่า ที่กฎหมายกำหนดให้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างหนึ่งอย่างใด ลงลายมือชื่อผู้ให้ยืม หรือต้องมีการเวนคืนเอกสาร หรือต้องมีการแทงเพิกถอนลงในเอกสารเพื่อนำสืบการใช้เงินได้นั้น กฎหมายกำหนดทางปฏิบัติดังกล่าวอย่างใดอย่างหนึ่งไว้เฉพาะกรณีการกู้ยืมเงินกว่าห้าสิบบาทขึ้นไปเท่านั้น แท้จริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ ทั้งนี้โปรดพิจารณาถ้อยคำของมาตรา 653 วรรค 2 จะไม่ได้พูดถึงการจำกัดจำนวนเงินที่กู้ยืมไว้เลย ความในวรรคแรกเลย ดังนั้น สารสำคัญของมาตรา 653 วรรค 2 จึงอยู่ที่ว่า หากคู่สัญญาได้ทำหลักฐานการกู้ยืมเงินกันไว้เป็นหนังสือ ไม่ว่าจะการกู้ยืมเงินนั้นจะมีจำนวนมากน้อยเพียงใดการนำสืบการใช้เงินจะกระทำได้อีกต่อเมื่อมีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ให้ยืม หรือเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมนั้นได้เวนคืนแล้ว หรือได้แทงเพิกถอนลงในเอกสารนั้นแล้ว ตัวอย่างเช่น โจทก์ฟ้องว่าจำเลยทำหนังสือสัญญากู้เงินไป 50 บาท แล้วไม่ใช้ จึงขอให้ศาลบังคับ ฝ่ายจำเลยรับว่าได้กู้ไปจริง แต่ต่อสู่ว่าได้ใช้แล้ว โดยไม่มีการทำหลักฐานเป็นหนังสือ ไม่มีการเวนคืนเอกสาร ทั้งไม่มีการแทงเพิกถอน ดังนี้ ศาลงดสืบพยานบุคคลของ

จำเลยและพิพากษาให้จำเลยใช้เงินกู้รายนี้ (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 110/2480 คดีระหว่างนายลอย โจทก์ นายรอด จำเลย)*

1.2.2 การใช้เงินมีความหมายเพียงใด

เนื่องจากมาตรา 653 เป็นบทมาตรที่เป็นลักษณะเฉพาะ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นกฎหมายพิเศษ จึงต้องตีความโดยเคร่งครัด เพราะฉะนั้น คำว่า “การใช้เงิน” ในมาตรา 653 วรรค 2 จึงควรต้องเป็นการใช้เงินจริง ๆ ดังนั้น ถ้าเป็นกรณีอื่น เช่น หักกลบลงหนี้ตามมาตรา 341-342 หรือการแปลงหนี้ใหม่ตามมาตรา 349 หรือที่หนี้เคลื่อนกลิ้งกันตามมาตรา 353 หรือการยอมรับการชำระหนี้เป็นของแทนเงินตามมาตรา 321 และมาตรา 656 วรรค 2 แม้จะเป็นกรณีที่อาจทำให้หนี้ตามสัญญาสูญจากรายรับสิ้นไปได้ก็ตาม ก็ไม่ควรเรียกว่าเป็นการใช้เงินตามความหมายของมาตรา 653 วรรค 2 **

เดิมเคยมีคำพิพากษาฎีกาที่ 1517/2479 คดีระหว่าง นายแหยม โจทก์ นางริน จำเลย ได้ชี้ขาดว่า การดวงข้าวชำระหนี้แทนเงินกู้นั้นก็ต้องปฏิบัติตามมาตรา 653 วรรค 2 เช่นกัน กล่าวคือ ผู้ขี้มจะนำสืบได้ก็ต่อเมื่อมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ให้ขี้ม หรือมีการแทงเพิกถอนเอกสาร ดังนี้ การที่โจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้ 400 บาท จำเลยต่อสู้ว่า โจทก์ได้ดวงข้าวของจำเลยไป และที่มีได้คืนสัญญาขี้มเงินก็โดยโจทก์อ้างว่าหาย จำเลยจึงขอนำพยานบุคคลมาสืบนั้น ศาลจึงดสืบและบังคับให้จำเลยชำระเงิน พิจารณาคำพิพากษาฎีกานี้แล้วจะเห็นได้ว่าเป็นคำพิพากษาฎีกาที่ขัดกับหลักที่กล่าวแล้วว่า คำว่า การใช้เงินตามมาตรา 653 วรรค 2 น่าจะตีความโดยเคร่งครัดให้หมายความถึงการใช้จ่ายเงินเท่านั้น ถ้าเป็นการใช้สิ่งของหรือประโยชน์อย่างอื่นแทนเงิน เช่น ใช้ข้าวแทนเงิน ให้ที่นาทำกินแทนเงิน ก็ไม่ควรต้องอยู่ในข่ายบังคับของมาตรา 653 วรรค 2 กล่าวคือ การนำสืบการใช้ของอื่น หรือประโยชน์อย่างอื่นแทนเงินย่อมนำพยานบุคคลมาสืบได้ อย่างไรก็ดี ขณะนี้ก็หมดกังวลใจแล้ว เพราะได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 905/2497 และคำพิพากษาฎีกาที่ 1051/2503 ได้กลับคำพิพากษาฎีกาที่ 1517/2479 แล้ว โดยมีรายละเอียดดังจะกล่าวต่อไปนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 905/2497 (ที่ประชุมใหญ่) นายแดง พงษ์ไพบูลย์ โจทก์ นายศักดิ์สิน ถวิลห้อง จำเลย ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า หนี้เงินกู้ตามสัญญาที่โจทก์นำมาฟ้องนี้ เป็นหนี้เงินกู้ที่โจทก์ออกทอดรองชำระราคารถยนต์แทนจำเลย ต่อมาโจทก์จำเลยได้ตกลงโอนรถยนต์ซึ่งตกเป็นกรรมสิทธิ์ของจำเลยตามสัญญาเช่าซื้อให้แก่โจทก์แล้ว จำเลยได้ทำสัญญา

* สุปัน พูลพัฒน์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยขี้มฯ, 2509 หน้า 60

** จิต เศรษฐบุตร, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยขี้มฯ, 2492, หน้า 80

เช่าซื้อรถยนต์คันนี้จากโจทก์เท่ากับจำนวนเงินที่โจทก์ทดรองแทนจำเลยบวกกับดอกเบี้ยและค่าเสียหาย แต่โจทก์ไม่ยอมคืนสัญญากู้ให้ โจทก์จึงนำมาฟ้องจำเลย จำเลยรับว่าได้กู้เงินโจทก์จริงตามสัญญา แต่ใช้เงินให้โจทก์เสร็จแล้วโดยจำเลยโอนรถยนต์ให้โจทก์ ซึ่งโจทก์ยอมรับชำระหนี้เป็นอย่างอื่นตามมาตรา 321 หนี้เดิมย่อมระงับไป แม้โจทก์จะไม่เวนคืนเอกสารกู้ให้จำเลย ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่าจำเลยได้ชำระหนี้ให้โจทก์เสร็จสิ้นโดยโอนรถยนต์ชำระหนี้ให้โจทก์และโจทก์ยอมรับแล้วเช่นนี้ โจทก์จะนำหนังสือสัญญากู้ที่โจทก์ยอมรับชำระหนี้เป็นอย่างอื่นจากจำเลยมาฟ้องจำเลยอีกหาได้ไม่ แม้สัญญาจะอยู่กับโจทก์ เพราะหนี้สิ้นตามสัญญาชำระระหว่างโจทก์จำเลยได้ระงับสิ้นไปตามมาตรา 321 ศาลฎีกาได้มีมติในที่ประชุมใหญ่ว่า จำเลยนำสืบพยานบุคคลในข้อที่ว่า โจทก์ยอมรับชำระหนี้เป็นอย่างอื่นแทนเงินกู้ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1051/2503 นายบก วัฒนศักดิ์ โจทก์ นายฉาย รุ่งเรือง จำเลย รับว่าได้ทำสัญญากู้ยืมเงินโจทก์จริง แต่ต่อสู้ว่าได้ชำระหนี้เงินกู้ให้โจทก์แล้ว โดยโจทก์ได้เช่าจำเลย จำเลยได้เก็บค่าเช่าจากโจทก์ โจทก์หักเอาข้าวเปลือก 250 ถัง เป็นการชำระหนี้ตามสัญญากู้ยืมแล้ว ดังนี้ เป็นการต่อสู้ว่า โจทก์ยอมรับชำระหนี้ด้วยข้าวเปลือกแทนเงินกู้ยืมตามสัญญาแล้ว หนี้เป็นอันระงับไปตามมาตรา 321 จำเลยย่อมนำสืบได้ ไม่ต้องห้ามตามมาตรา 653 วรรค 2 อ้างฎีกาที่ 905/2497 ดังกล่าวแล้ว

ยังมีปัญหาอีกว่า คำว่า “การใช้เงิน” นี้มีความหมายถึงการใช้ดอกเบี้ยด้วยหรือไม่ แต่เดิมได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 82/2480 คดีระหว่าง นางมี โจทก์ นายม่วง จำเลย ซึ่งขาดว่าการใช้ดอกเบี้ยก็ต้องปฏิบัติตามมาตรา 653 วรรค 2 ด้วย จึงทำให้นักนิติศาสตร์บางท่านเห็นไปว่า คำว่า การใช้เงิน (repayment of a loan) ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามมาตรา 653 วรรค 2 นี้ หมายถึงการเอาตัวเงินตรามาชำระหนี้ตามสัญญากู้ยืมเงิน ซึ่งประกอบด้วยต้นเงินและดอกเบี้ยเท่านั้น*

แต่เนื่องจากขณะนี้ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 243/2503 คดีระหว่างนางแลล้ม บุญยะประภุติ โจทก์ นายถวัลย์ เพียรตระกูล จำเลย ตัดสินโดยที่ประชุมใหญ่ กลับหลักคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 82/2480 เสียแล้ว โดยเห็นว่า วรรค 2 แห่งมาตรา 653 บัญญัติเรื่องการนำสืบการใช้เงินว่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือเฉพาะเรื่องการกู้ยืมเงินที่ได้ทำหลักฐานเป็นหนังสือกันไว้เท่านั้น ส่วนดอกเบี้ยหาได้มีบัญญัติไว้ไม่ ด้วยเหตุนี้ การที่จำเลยจะนำสืบพยานบุคคลว่า ได้ชำระดอกเบี้ยแก่โจทก์แล้ว จึงไม่ขัดต่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 94**

* จี๊ด เศรษฐบุตร, ถ้อยอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยยืมฯ, 2492, หน้า 80

** สุปิ่น พูลพัฒน์, ถ้อยอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยยืมฯ, 2509 หน้า 82

จะสังเกตเห็นได้ว่า คำพิพากษาศาลฎีกาตามแนวใหม่ คือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 905/2497, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1051/2503 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 243/2503 นี้ สอดคล้องกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 708/2448 ที่ศาลอนุญาตนำนำพยานบุคคลมาสืบว่าให้ที่นาทำกินต่างดอกเบี้ยยี่ได้ดังได้กล่าวไว้แต่ต้นแล้ว

1.2.3 การใช้เงินเพียงบางส่วน

การใช้เงินเพียงบางส่วน เป็นกรณีที่เกิดขึ้นได้บ่อยโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ยืมขาดสนไม่สามารถชำระหนี้ได้รวดเดียวให้เสร็จสิ้น เป็นต้นว่า ผู้ยืมเงินกัน 1,000 บาท คิดดอกเบี้ยร้อยละสิบต่อปี ผู้ยืมชำระได้ในเบื้องต้นแรกแต่เพียง 500 บาท เห็นได้ว่ายังไม่อาจปลดเปลื้องหนี้สินได้ทั้งหมดเมื่อมีกรณีเป็นได้เช่นนี้ กฎหมายจึงได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ ซึ่งอาจแยกพิจารณาได้เป็น 3 กรณี คือ

- (1) กรณีที่ให้ผู้ให้ยืมบอกปิดเสียได้
- (2) กรณีที่ให้ถือว่าชำระดอกเบี้ยก่อน
- (3) กรณีที่มีหลักฐานการชำระหนี้

(1) กรณีที่ให้ผู้ให้ยืมบอกปิดเสียได้

เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 320 บัญญัติว่า “อันจะบังคับให้เจ้าหนี้รับชำระหนี้แต่เพียงบางส่วน ถ้าให้รับชำระหนี้เป็นอย่างอื่นผิดไปจากที่จะต้องชำระแก่เจ้าหนี้นั้น ท่านว่าหาอาจจะบังคับได้ไม่”

นั่นหมายความว่า ผู้ให้ยืมจะสมัครใจยอมรับชำระหนี้แต่เพียงบางส่วนก็ได้ แต่ถ้าไม่สมัครใจ ผู้ยืมจะบังคับให้ผู้ให้ยืมรับชำระหนี้บางส่วนไม่ได้ที่กฎหมายบังคับไว้เช่นนี้ ก็คงไม่ต้องการให้ลูกหนี้เอาเปรียบเจ้าหนี้มากเกินไปเพราะการชำระหนี้ที่จะทำให้ไม่มีหนี้ยู่ต่อกันอีกต่อไป ก็ต้องหมายความว่าต้องปฏิบัติตามหน้าที่ในฐานะเป็นลูกหนี้โดยครบถ้วนอย่างไรก็ดี ตามนัยมาตรา 320 มิได้เป็นบทกฎหมายที่ห้ามเด็ดขาด เพราะฉะนั้น หากเป็นกรณีที่คู่สัญญาได้ตกลงกันไว้ให้ชำระหนี้เป็นบางส่วนได้ เช่น กำหนดเป็นการชำระแบบผ่อนชำระรายเดือน ก็ต้องเป็นไปตามข้อตกลงที่ได้ทำกันไว้แต่แรกนั้น

(2) กรณีที่ให้ถือว่าชำระดอกเบี้ยก่อน

หลักเกณฑ์ข้อนี้มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 329 ว่า “ถ้านอกจากชำระหนี้อันเป็นประธาน ลูกหนี้ยังจะต้องชำระดอกเบี้ยและเสียค่าฤชาธรรมเนียมอีกด้วยไซ้ หากการชำระหนี้ในครั้งหนึ่ง ๆ ไม่ได้ราคาเพียงพอจะเปลื้อง

หนี้สินได้ทั้งหมด ท่านให้อาจจัดใช้เป็นค่าฤชาธรรมเนียมเสียก่อนแล้วจึงใช้ดอกเบี้ย และในที่สุดจึงให้ใช้ในการชำระหนี้อันเป็นประธาน

ถ้าลูกหนี้ระบุให้จัดใช้เป็นประการอื่น ท่านว่าเจ้าหนี้จะบอกปิดไม่ยอมรับชำระหนี้ก็ได้”

ตัวอย่างตามนัยมาตรา 329 นี้ ก็เช่นผู้ยืมค้างชำระต้นเงิน 1,000 บาท และดอกเบี้ยอีก 100 บาท แล้วผู้ยืมชำระเพียง 500 บาท กฎหมายให้หักเป็นค่าดอกเบี้ยเสียก่อน 100 บาท เหลืออีก 400 บาท จึงหักใช้ต้นเงิน ผู้ยืมจึงยังคงค้างต้นเงินอีก 600 บาท ถ้าการชำระหนี้บางส่วนนี้ ผู้ยืมระบุให้จัดใช้เป็นต้นเงินอย่างเดียว ดังนี้ ผู้ให้ยืมบอกปิดไม่รับชำระหนี้ได้ ที่กฎหมายกำหนดเช่นนี้ นับว่าเป็นธรรม เนื่องจากถ้าจะให้ถือเป็นการชำระหนี้อันเป็นประธานก่อน ก็ชำระต้นเงินก่อน เจ้าหนี้ออมเสียเปรียบ เพราะจะทำให้ได้ดอกเบี้ยน้อยลง โดยที่ตามปกติหนี้ดอกเบี้ยจะคิดได้แต่ในต้นเงินเท่านั้น คิดในดอกเบี้ยไม่ได้ (ดูมาตรา 655 ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป) อีกประการหนึ่ง การที่ผู้ให้ยืมยอมให้ผู้ยืมชำระหนี้แต่บางส่วนได้ ก็เป็นการช่วยเหลือผู้ยืมอยู่แล้ว ไม่ควรที่จะให้ผู้ให้ยืมต้องเสียประโยชน์อย่างใดอีก แต่ถ้าเจ้าหนี้ไม่ยอมใช้สิทธิตามมาตรา 329 วรรค 2 ก็คือไม่บอกปิดเมื่อลูกหนี้ขอชำระหนี้โดยระบุให้จัดใช้เป็นประการอื่น เช่น ระบุให้จัดใช้ต้นเงินก่อน กล่าวคือ เจ้าหนี้อินยอม ดังนี้ ก็ต้องเป็นไปตามที่ตกลงยินยอมกันได้ โดยถือว่าเจ้าหนี้สละประโยชน์ ข้อที่ยินยอมกันนี้ไม่ถือว่าขัดต่อกฎหมายโดยชัดแจ้ง จึงไม่เป็นโมฆะตามมาตรา 113 ที่เห็นเช่นนี้ก็โดยสังเกตจากถ้อยคำในกฎหมายนั่นเองที่ไม่มีสภาพบังคับเด็ดขาด โดยกฎหมายใช้คำว่า.....ท่านว่าเจ้าหนี้จะบอกปิดไม่ยอมรับชำระหนี้ก็ได้ แสดงว่าจะไม่บอกปิดโดยยอมรับชำระหนี้ตามข้อใจที่ลูกหนี้กำหนดนั้นก็ได้”

(3) กรณีที่มีหลักฐานการชำระหนี้

เมื่อมีการยอมให้ชำระหนี้เป็นบางส่วนกันได้ (ผ่อนชำระ) ก็เป็นธรรมดาที่จะต้องมีการออกหลักฐานการชำระหนี้ให้หลายครั้งด้วย จึงมีปัญหาว่า หลักฐานการใช้เงินนั้น บางฉบับก็อยู่ บางฉบับก็หายหาไม่พบ กฎหมายจึงสังเกตเห็นความยุ่งยากซึ่งอาจเกิดขึ้นดังกล่าว จึงได้บัญญัติมาตรา 327 เป็นบทช่วยเหลือไว้ดังนี้

“ในกรณีชำระดอกเบี้ย ค่าชำระหนี้อย่างอื่นอันมีกำหนดชำระเป็นระยะเวลาหนึ่ง ถ้าเจ้าหนี้ออกใบเสร็จให้เพื่อระยะหนึ่งแล้วโดยมิได้อัดเอื้อน ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้เพื่อระยะก่อน ๆ นั้นด้วยแล้ว

ถ้าเจ้าหนี้ออกใบเสร็จให้เพื่อการชำระต้นเงิน ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า เจ้าหนี้ได้รับดอกเบี้ยแล้ว....”

จากบทบัญญัติมาตรา นี้ อธิบายได้ดังนี้

ก. ในการชำระดอกเบี้ยเป็นระยะเวลาที่ดี หรือในการชำระต้นเงินโดยตกลงให้ชำระเป็นบางส่วนตามระยะเวลาได้ก็ดี ถ้าผู้ให้ยืมออกไปเสร็จให้เพื่อรับชำระหนึ่งงวดใดงวดหนึ่ง โดยไม่ได้ตั้งข้อแม้อย่างใดไว้ กฎหมายสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ให้ยืมได้รับชำระหนึ่งงวดก่อนๆ นั้นด้วยแล้ว เช่น ให้กู้ยืมเงินกัน 500 บาท กำหนดชำระเป็นรายเดือน ๆ ละ 100 บาท ผู้ยืมมีหลักฐานคือใบเสร็จมาแสดงว่า ผู้ให้ยืมได้รับชำระหนี้สำหรับงวดที่ 3 ดังนี้ กฎหมายสันนิษฐานว่าผู้ให้ยืมได้รับชำระหนี้ไปแล้ว 300 บาท หรือว่ากู้ยืมเงินกำหนดชำระดอกเบี้ยเป็นรายเดือน ผู้ยืมมีหลักฐานงวดที่ 3 ดังนี้ กฎหมายสันนิษฐานไว้ก่อนว่าดอกเบี้ยประจำงวดที่ 1, 2, และ 3 ผู้ให้ยืมได้รับชำระแล้ว

ข. ถ้าปรากฏในใบเสร็จรับเงินที่เจ้าหน้าที่ออกไว้ให้แต่เพียงว่าได้รับต้นเงินแล้ว ไม่ได้พูดถึงเรื่องดอกเบี้ยว่า ได้รับด้วยแล้วหรือไม่ กฎหมายก็ได้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า เจ้าหน้าที่ได้รับดอกเบี้ยแล้ว เช่น กู้ยืมเงินกัน 1,000 บาท คิดดอกเบี้ยร้อยละ 10 ต่อปี ต่อมาเกิดพุ่มเถียงกันขึ้นว่าเจ้าหน้าที่ได้รับชำระแต่ต้นเงิน 1,000 บาท ไม่ได้รับชำระดอกเบี้ย ผู้กู้ยืมจึงนำใบเสร็จรับเงินมาแสดง ปรากฏว่าใบเสร็จรับเงินเขียนว่า ผู้ให้ยืมได้รับชำระหนี้ต้นเงินแล้ว 1,000 บาท ดังนี้ มาตรา 327 วรรค 2 สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ให้กู้ยืมได้รับดอกเบี้ยคิดจากต้นเงินนี้ไปแล้ว

จากบทบัญญัติมาตรา 327 นี้เอง จึงทำให้คลี่คลายความยุ่งยากในการนำสืบการใช้เงินตามมาตรา 653 วรรค 2 ลงได้มากทีเดียว เพราะถ้าไม่มีกฎหมายสันนิษฐานไว้เช่นนี้ จะเป็นภาระแก่ฝ่ายลูกหนี้หรือผู้ยืมที่จะต้องพยายามเก็บหลักฐานการใช้เงิน หรือใบเสร็จรับเงินลงลายมือชื่อผู้ให้กู้ยืมไว้ทุก ๆ งวด ทุก ๆ ใบ ไม่ให้สูญหาย แต่สำหรับในกรณีโต้เถียงเรื่องที่ว่ายังไม่ได้รับชำระดอกเบี้ยก็เช่นเดียวกัน เมื่อกฎหมายให้สันนิษฐานเป็นทำนองให้ถือเอาหลักฐานการใช้ต้นเงินนั้นเป็นหลักฐานการใช้ดอกเบี้ยได้ด้วย ก็ทำให้ลูกหนี้หมดกังวลใจว่า ไม่ต้องมีหลักฐานการใช้ดอกเบี้ยไว้อีกฉบับหนึ่งหรือถ้าเกิดได้ทำไว้แยกกัน ก็ไม่ต้องพะวงกลัวว่า หลักฐานการใช้ดอกเบี้ยจะสูญหาย คงพยายามรักษาหลักฐานการใช้ต้นเงินไว้อย่างเดียวก็พอแล้ว จากที่หลักฐานการใช้ดอกเบี้ยไม่ค่อยจะมีความสำคัญนี้กระมัง จึงได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาในครั้งหลัง ๆ วินิจฉัยว่า การนำสืบการใช้เงินตามมาตรา 653 วรรค 2 ที่จะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ให้ยืมเป็นสำคัญนั้น ไม่หมายความว่ารวมถึงการนำสืบการใช้ดอกเบี้ย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การนำสืบการใช้ดอกเบี้ยสืบด้วยพยานบุคคลได้ (ดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 243/2503 ที่ได้กล่าวไว้แต่ต้นแล้ว)

คำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวข้องกับมาตรา 653 และคำวิจารณ์

คำพิพากษาฎีกาที่ 439/2493 ตามหลักเรื่องพยานหลักฐานการนำสืบพยานบุคคล เพื่ออธิบายข้อความซึ่งยังไม่ชัดเจนแห่งเอกสารนั้น คู่ความยอมทำได้ ไม่ต้องห้ามตาม ป.วิ. พ. มาตรา 94 การที่โจทก์ได้นำหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งแสดงความเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้รับผิดมาแสดงแล้ว และนำสืบพยานบุคคลประกอบคำอธิบายได้ว่า หนังสือนั้นเป็นหนังสือแห่งการกู้ยืม เอกสารนั้นก็หนังสืออันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมแล้ว

คำวิจารณ์ คำพิพากษาฎีกาฉบับนี้ ต่อมาคำพิพากษาฎีกาที่ 1241/2499 วินิจฉัยยืนยันหลักนี้อีกครั้งหนึ่ง

คำพิพากษาฎีกาที่ 715/2493 โจทก์เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งของหุ้นส่วนเมื่อเดือนเมษายน 2490 ได้มีประชุมหุ้นส่วนเพื่อป้องกันไม่ให้เจ้าหนี้ยึดโรงแรมรสพ โดยได้รับชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ ที่ประชุมได้ตกลงให้เก็บรายได้จากโรงแรมรสพผ่อนใช้ให้โจทก์ และโจทก์ได้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้เสร็จไปแล้วต่อมาหุ้นส่วนได้เลิกกัน จำเลยได้รับซื้อกิจการไป จำเลยไม่ชำระหนี้ให้ โจทก์จึงฟ้องบังคับ จำเลยต่อสู้ว่า เป็นการกู้ยืมไม่มีหลักฐาน โจทก์ฟ้องบังคับไม่ได้ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าจำเลยเป็นผู้รับโอนกิจการทั้งหมดของหุ้นส่วน มีหน้าที่ต้องใช้จ่ายเงินที่โจทก์ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้คืนให้แก่โจทก์ และกรณีเช่นนี้ไม่ใช่การกู้ยืม จึงไม่อยู่ในบังคับของมาตรา 653

คำวิจารณ์ คำพิพากษาฎีกานี้แสดงให้เห็นว่า มิใช่ว่ามีหนี้ต่อกันแล้วจะหักทักเอาว่าเป็นหนี้เงินกู้ คู่กรณีอาจมีนิติสัมพันธ์ในรูปสัญญาแบบอื่นก็ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 799/2493 เอกสารสัญญาที่โจทก์ฟ้อง มีข้อความว่า “ข้าพเจ้าได้กู้เงินของท่านไปเป็นจำนวน 2,500 บาท และได้รับเงินไปเสร็จแล้วแต่วันทำสัญญานี้” เมื่อเอกสารมีข้อความชัดเจนเช่นนี้ จำเลยจะนำสืบเถียงว่าไม่ได้รับเงิน ก็เท่ากับเป็นการเปลี่ยนแปลงแก้ไข ต้องห้ามตาม ป.วิ. พ. มาตรา 94 การที่จำเลยต่อสู้ว่า เหตุที่ทำสัญญานี้ขึ้นเนื่องจากโจทก์ออกเงินซื้อเปิดให้จำเลยเลี้ยง ตกลงแบ่งผลประโยชน์กัน ตีราคาเปิดเท่ากับจำนวนเงินที่โจทก์ออกซื้อ แต่เพื่อป้องกันไม่ให้จำเลยโกง จึงได้ทำสัญญาไว้ ดังนี้ เป็นที่เห็นได้ว่า จำเลยยอมตนเข้าสู่พันตามสัญญาโดยสมัครใจ เนื่องจากที่มีมูลหนี้ต่อกันมาก่อนแล้วจึงมาตกลงทำสัญญานี้ หากใช่เกิดจากการแสดงเจตนาฉ้อหรือสำคัญผิดหรือเหตุอื่นใดอันจะเป็นผลให้หนี้หรือสัญญานั้นไม่สมบูรณ์แต่ประการใดไม่ แม้จะให้จำเลยนำสืบได้ตามข้อต่อสู้ก็หาทำให้สัญญาสูญสิ้นเสียไปไม่

คำวิจารณ์ คำพิพากษาฎีกานี้ แสดงให้เห็นว่า สัญญาสูญสิ้นอาจทำกันขึ้นโดยอาศัยมูลหนี้อื่นซึ่งไม่ใช่เป็นการกู้ยืมเงินกันโดยตรงก็ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 850/2493 คดีได้ความว่า เดิมนายต่วน สามีนางรอด โจทก์ กับนายเล็ก จำเลย ได้ร่วมกันทำสัญญากู้เงินของนายนามไปแล้วผิดนัด และนายต่วนขายขนม นายนามจึงได้ฟ้องนางรอดโจทก์ผู้เป็นภรรยาและรับมรดกกับนายเล็ก จำเลย ให้ชำระต้นเงิน และดอกเบี้ยเงินกู้รายนี้ นางรอด นายเล็กขาดนัดพิจารณา ศาลได้พิพากษาให้นางรอด นายเล็ก ร่วมกันรับผิดชอบใช้ต้นเงินและดอกเบี้ยกับค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนาย คดีถึงที่สุด นางรอด ผู้เดียวได้ชำระเงินตามคำพิพากษาไปแล้ว จึงมาฟ้องนายเล็ก จำเลย ให้ใช้เงินให้นางรอดครึ่ง หนึ่งตามคำพิพากษา นายเล็ก จำเลย ให้การปฏิเสธต่อสู้ว่า สามโจทก์ผู้เดียวเอาเงินกู้รายนี้ ไป จำเลยเป็นแต่เพียงผู้ค้ำประกัน แต่ขณะลงชื่อ นายนามได้ขอให้จำเลยลงชื่อในท้องผู้กู้ จำเลย เห็นว่าเป็นเรื่องระหว่างพี่น้องจึงลงชื่อให้ โจทก์จึงไม่มีสิทธิฟ้องไล่เบี้ยเอาจากจำเลยผู้ค้ำ ประกัน ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า แม้จำเลยจะปฏิเสธไม่ร่วมรับผิดชอบกับโจทก์ชำระหนี้ตามคำพิพากษา ไม่ได้ก็จริง แต่คดีนั้นมิได้มีประเด็นพิพาทกันระหว่างโจทก์กับจำเลย ว่าความจริงจำเลยได้ เป็นผู้กู้ร่วมกับนายต่วนหรือไม่ ศาลก็ไม่ได้วินิจฉัยว่าเป็นลูกหนี้ร่วม เป็นแต่พิพากษาให้ ชำระหนี้ไปตามสัญญาที่นายต่วนกับจำเลยลงชื่อคู่เท่านั้น ซึ่งนายต่วนหรือนายเล็กจำเลย อาจนำสืบถึงความเท็จจริงระหว่างกันเองต่อไปได้ ไม่ต้องห้ามแต่ประการใด เมื่อคดีนี้จำเลย นำสืบได้ว่า นายต่วนแต่ผู้เดียวเป็นผู้กู้เอาเงินไป จำเลยเป็นแต่เพียงผู้ค้ำประกันเท่านั้น จึงฟังไม่ได้ว่าจำเลยเป็นลูกหนี้ร่วมกับนายต่วนกู้เงินรายนี้ แม้โจทก์จะได้ชำระหนี้รายนี้ไป ทั้งหมดก็หาทำให้โจทก์ได้รับช่วงสิทธิเจ้าหนี้อันจะพึงไล่เบี้ยเอาแก่จำเลยตามกฎหมายได้ไม่ เพราะจำเลยมิได้เป็นลูกหนี้ร่วม

คำวิจารณ์ คำพิพากษานี้เป็นตัวอย่างของกรณีที่จะนำพยานบุคคลมาสืบประกอบ ข้ออ้างว่า พยานเอกสารที่แสดงนั้นเป็นเอกสารไม่ถูกต้องแต่บางส่วน ซึ่งนำสืบได้ตามวรรค ท้ายของมาตรา 94 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

คำพิพากษาฎีกาที่ 865/2493 คดีได้ความว่า เดิมโจทก์จำเลยได้ร่วมกันฟ้องคดี ขอแบ่งมรดก ศาลพิพากษาให้แบ่งทรัพย์สินมรดกแล้ว มีการประมุขทรัพย์กันแล้วคิดแบ่งส่วน กัน แต่โจทก์ไม่ได้รับเงินส่วนแบ่งไปโดยโจทก์ยินยอมให้จำเลยเอาส่วนได้ของโจทก์หักชำระ ค่าที่ดิน ซึ่งจำเลยเป็นผู้ประมุขได้และจำเลยตกลงจะโอนที่ดินที่ประมุขได้ให้โจทก์ 1 แปลง หรือมีฉะนั้นจำเลยจะจ่ายเงินจำนวนนี้ให้โจทก์ในภายหลัง จำเลยได้ลงชื่อรับรองในรายการ แบ่งทรัพย์สินนั้น ต่อมาจำเลยไม่โอนที่ดินให้ หรือชำระเงินให้ โจทก์จึงฟ้องบังคับ จำเลยต่อสู้ว่า โจทก์ฟ้องเรียกเงินตามจำนวนนี้ไม่ได้ เพราะเป็นเงินกู้ยืมไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ ศาลฎีกา วินิจฉัยว่า เมื่อจำเลยได้เอาเงินส่วนได้ของโจทก์ไปชำระค่าที่ดินที่จำเลยประมุขได้ จำเลยก็มี หน้าที่จะต้องใช้ให้โจทก์หากจะว่าเป็นการกู้ยืมเงินกัน รายงานการแบ่งทรัพย์สินซึ่งจำเลยได้ลงชื่อ

ให้ไว้ ย่อมเป็นหลักฐานเพียงพอตามความประสงค์ของมาตรา 653 แล้ว ไม่มีทางที่จำเลยจะปิดผนึกได้

คำวิจารณ์ ข้อเท็จจริงตามคดีนี้ อันที่จริงถ้ามิได้มีการลงชื่อรับรองของจำเลยในรายการแบ่งทรัพย์สินอันอาจถือว่าเป็นหลักฐานเพียงพอตามความประสงค์ของมาตรา 653 ที่จะทำให้โจทก์มีอำนาจฟ้องเรียกในฐานะเรียกเงินกู้ได้ก็ตาม โจทก์ก็น่าจะฟ้องเรียกร้องให้จำเลยชำระหนี้ตามที่ได้ตกลงกันได้ได้ตามนิติสัมพันธ์ที่ได้ทำไว้ต่อกัน หรือจะมองอีกแง่หนึ่งว่า จำเลยเป็นตัวแทนของโจทก์ ชื่อที่ดินให้โจทก์ ถ้าชื่อไม่ได้ เป็นธรรมดาที่จำเลยต้องกู้เงินให้โจทก์ เพราะจำเลยไม่สามารถที่จะอ้างเอาเงินที่โจทก์ให้ไปชื่อนั้นเป็นของตนโดยอาศัยมูลหนี้ใดได้ (โปรดเทียบคำพิพากษาฎีกาที่ 715/2493)

คำพิพากษาฎีกาที่ 961/2493 โจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้จากจำเลย จำเลยต่อสู้ว่าได้กู้เงินโจทก์จริงตามฟ้อง แต่ต่อมาจำเลยซื้ข้าวจากโจทก์จำนวนหนึ่งแล้วตกลงทำสัญญากันใหม่ โดยเอาจำนวนเงินกู้เดิมบวกกับราคาข้าวที่ยืมเป็นจำนวนเงินกู้ในสัญญาใหม่ และตกลงกันให้หลังชื่อพ่อตาโจทก์เป็นผู้ให้กู้ จำเลยเป็นผู้กู้ และจำเลยได้ชำระเงินตามสัญญาฉบับใหม่ให้แก่พ่อตาโจทก์แล้ว โจทก์กับพ่อตาสมคบกันเอาสัญญาฉบับเก่ามาฟ้อง ดังนี้ วินิจฉัยว่าตามคำให้การจำเลยแก้ว่า จำเลยกับโจทก์และพ่อตาโจทก์ได้ตกลงกันแปลงหนี้ใหม่ และโอนสิทธิเรียกร้องให้แก่พ่อตาโจทก์ ถ้าได้มีการแปลงหนี้และโอนสิทธิเรียกร้องกันจริง หนี้เดิมก็อาจจะไป จึงต้องให้จำเลยนำสืบตามข้อต่อสู้ฟ้องข้อเท็จจริงต่อไป

คำวิจารณ์ การสืบว่าเอกสารการกู้ยืมไม่มีผลใช้บังคับแล้ว เพราะไม่มีหนี้ต่อกันแล้วหรือหนี้ระงับแล้ว ไม่มีข้อห้ามมิให้สืบ จึงสืบได้ เพราะไม่ต่างกับข้อสืบว่า เอกสารนั้นปลอมๆ ดังที่มาตรา 94 วรรคท้ายของ ป.วิ. พ. อนุญาตมิให้สืบได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1189/2494 จำเลยเป็นหนี้ค่าซื้อปลาของโจทก์จำเลยไม่มีเงินชำระ จึงได้ทำสัญญาให้โจทก์ยึดถือไว้ ปรากฏว่าสัญญากู้ยืมนี้ได้ปิดอากรแสตมป์ แต่จำเลยได้ให้การรับว่าได้ทำสัญญาให้โจทก์ไว้จริง คงต่อสู้ว่าเกิดจากการซื้อขายปลา ดังนี้ วินิจฉัยว่าแม้สัญญาไม่ปิดอากรแสตมป์ซึ่งจะนำมาเป็นพยานหลักฐานในคดีไม่ได้ก็ดี แต่เมื่อจำเลยให้การรับแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องอาศัยสัญญาเป็นพยานหลักฐานในคดีแต่อย่างใด ศาลยอมพิพากษาให้จำเลยชำระเงินกู้ตามสัญญานั้นให้โจทก์ได้ การที่โจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้ แต่นำสืบว่าเป็นหนี้ค่าซื้อปลาอันเป็นการนำสืบถึงที่มาของสัญญาเงิน จึงหาเป็นการสืบนอกประเด็นจากคำฟ้องไม่

คำวิจารณ์ คำพิพากษาฎีกานี้ ก็เข้าหลักเช่นเดียวกันกับที่ได้อธิบายไว้แล้วว่า การมีหลักฐานเอกสารลงลายมือชื่อผู้ยืมไว้ก็เป็นอันฟ้องร้องได้ ไม่จำเป็นต้องนำมาสืบต่อศาล เพราะเอกสารดังกล่าวอาจหาได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1821/2494 ตามสัญญาคู่มีข้อความว่า “จำนวนเงินที่ข้าพเจ้า ฎีกาไปนี้ ข้าพเจ้าสัญญาจะชำระให้เสร็จภายใน 6 เดือน นับแต่วันทำสัญญา เว้นแต่โจทก์จะมิ คำสั่งเป็นอย่างอื่น” และจำเลยที่ 2 ทำสัญญาค้ำประกันไว้ว่า “ถ้าผู้ฎีกาไม่สามรถชำระเงินที่ได้ ฎีกาไปเป็นจำนวนไม่เกิน 30,000 บาท ตามคำสั่งของโจทก์ ข้าพเจ้ายอมรับใช้ให้ทั้งสิ้น” ดังนี้ วินิจฉัยว่ากำหนด 6 เดือนที่ไว้ไว้นี้ ไม่ใช่เด็ดขาด แต่โจทก์อาจสั่งเป็นอย่างอื่นได้และการค้ำ ประกันของจำเลยที่ 2 ก็เป็นไปในทางยอมค้ำประกันตามอำนาจของโจทก์นี้ด้วย ฉะนั้น การที่จำเลยขอผิดผ่อนการชำระต่อไป และผู้ให้ฎีกายินยอมก็ตาม ไม่มีทางจะคิดว่าเป็นการผ่อน เวลาอันจะทำให้ผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจากการค้ำประกันไปได้

คำวิจารณ์ โปรดดู ป.พ.พ. มาตรา 700 ซึ่งพูดถึงเรื่องความระงับสิ้นไปแห่งการ ค้ำประกัน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 333/2495 คู่ความรับกันว่า ต. เป็นบิดาโจทก์และเป็นพ่อตา จำเลย มีความประสงค์จะโอนปิ่นให้แก่โจทก์ แต่โจทก์เป็นคนต่างด้าว ทางอำเภอไม่ยอมโอน ให้ ต. จึงโอนปิ่นให้จำเลย แล้วให้จำเลยทำสัญญากู้เงินโจทก์เท่าราคาปิ่นที่โจทก์ควรจะได้ ต. ได้โอนปิ่นให้จำเลยเด็ดขาดและยังเป็นเจ้าของปิ่นตามใบอนุญาตอยู่จนบัดนี้ โจทก์จึงมา ฟ้องจำเลยให้ชำระต้นเงินและดอกเบี้ยเงินตามสัญญา คู่ ดังนี้ วินิจฉัยว่าจำเลยรับว่าทำสัญญา กู้โดยสมัครใจและตามความประสงค์ของ ต. ในเรื่องโอนปิ่น และจำเลยก็ได้รับโอนปิ่นกระบอก นั้น และเป็นเจ้าของอยู่จนกระทั่งบัดนี้ จำเลยจึงต้องรับผิดชอบใช้เงินให้โจทก์ตามสัญญา

คำวิจารณ์ ขอให้เทียบกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 799/2493 ซึ่งมีหลักควรพิจารณา อย่างเดียวกัน กล่าวคือ สัญญาคู่อาจมีได้โดยอาศัยมูลหนี้อื่นซึ่งมีไว้จากการกู้เงินกันโดยตรง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 957/2495 โจทก์จำเลยทำสัญญากู้เงินกันโดยจำเลยมอบที่ดิน ให้โจทก์ครอบครองทำกินต่างดอกเบี้ย และตามข้อสัญญามีเงื่อนไขว่า ถ้าจำเลยประสงค์จะขาย ที่ดินประกันนั้นแก่โจทก์ภายในกำหนด 6 ปี โดยยินยอมรับซื้อเป็นเงินจำนวนหนึ่ง ถ้าพ้น กำหนด 6 ปีแล้ว จำเลยต้องชำระหนี้เงินกู้ให้โจทก์จนครบถ้วน หรือมิฉะนั้นก็ต้องมีการตกลง กันใหม่ ดังนี้ เมื่อพ้นกำหนด 6 ปีแล้ว จำเลยไม่ประสงค์จะขายที่ดิน แต่เลือกเอาทางชำระ หนี้เงินกู้ได้ โจทก์จะฟ้องขอให้จำเลยขายที่ดินให้ตนเหมือนสัญญาจะซื้อขายธรรมดาไม่ได้

คำวิจารณ์ อันนี้เห็นได้ว่า สัญญามีทางให้จำเลยเลือกได้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง สัญญา กำหนดไว้เพื่อประโยชน์ของจำเลย และกรณีเป็นเรื่องกู้ยืมเงิน เมื่อจำเลยเลือกที่จะชำระหนี้ เงินกู้ จึงเป็นการเลือกปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1053/2495 จำเลยกู้เงินโจทก์ไปแล้วออกเช็คส่งจ่ายเงิน ล่วงหน้าให้แก่โจทก์ไว้ ครั้นถึงกำหนด โจทก์นำเช็คไปขึ้นเงิน ธนาคารแจ้งว่า จำเลยไม่มีเงิน

ในธนาคาร โจทก์ได้แจ้งให้จำเลยทราบและให้นำเงินมาชำระให้โจทก์แล้ว จำเลยเพิกเฉย โจทก์จึงขอให้บังคับ ดังนี้ วินิจฉัยว่า แม้หนี้รายนี้จะหนี้ที่กู้ยืม โจทก์ไม่มีหลักฐานเป็น หนังสือก็ดี แต่เป็นเรื่องที่โจทก์ฟ้องเรียกเงินตามเช็คที่จำเลยทำให้โจทก์ไว้ จึงฟ้องบังคับได้ และคดีไม่ขาดอายุความ เพราะโจทก์ไม่ใช่ผู้สละหลัง คดีปรับเข้ากับมาตรา 1002 ซึ่งมีอายุ ความ 1 ปี

คำวิจารณ์ คดีนี้วางหลักว่าเช็คไม่ใช่เอกสารแสดงหลักฐานการกู้เงิน ขอให้เทียบ ดูคำพิพากษาฎีกา (ประชุมใหญ่) ที่ 1595/2503 ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

คำพิพากษาฎีกาที่ 200/2496 (ประชุมใหญ่) จำเลยได้นำทองรูปพรรณไปจำหน่าย ไว้กับโจทก์ 2 คราว คิดดอกเบี้ยตามอัตราอย่างสูงในกฎหมาย จำเลยไม่เคยชำระดอกเบี้ยให้ โจทก์เลย ในที่สุดโจทก์บังคับจำหน่าย แล้วฟ้องเรียกเงินที่ขาดอยู่ตามมาตรา 767 วินิจฉัยว่า เมื่อได้บังคับจำหน่ายแล้ว การจำหน่ายก็สิ้นสุดลง การฟ้องร้องต่อศาลขอให้บังคับลูกหนี้ยังคงต้อง รับผิดชอบในส่วนที่ขาดอยู่ ก็เท่ากับฟ้องร้องขอให้ชำระหนี้เงินที่กู้ยืมกันไปนั่นเอง มูลหนี้การกู้ เงินรายนี้มีได้มีหลักฐานเป็นหนังสือตามมาตรา 653 สิทธิฟ้องร้องของโจทก์จึงห้ามไม่ให้ ยกฟ้อง

คำวิจารณ์ คำพิพากษาฎีกานี้เตือนสติให้พึงระมัดระวังไว้ว่า เจ้าหนี้ผู้รอบคอบแม้ จะได้ทรัพย์สินเป็นหลักประกันเงินกู้ในฐานะรับจำหน่ายไว้ก็ไม่ควรที่จะละเลยไม่ทำหลักฐาน การกู้ไว้ มิฉะนั้น จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ที่ขาดอยู่หลังบังคับจำหน่ายไม่ได้ เพราะโดยข้อ กฎหมายถือว่า สัญญาจำหน่ายนั้นแยกออกจากสัญญาขืมได้ (โปรดสังเกตด้วยว่า สัญญาจำหน่าย นั้นไม่บังคับให้ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ (ป.พ.พ. มาตรา 747)

คำพิพากษาฎีกาที่ 1111/2496 โจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้ตามสัญญากู้เงินมีข้อความ ชัดเจนว่า จำเลยได้รับเงินไปแล้ว จำเลยรับว่าได้ทำสัญญากู้โดยเซ็นชื่อในฐานะผู้กู้ให้โจทก์ ไว้จริงตามสัญญา แต่จำเลยไม่ได้รับเงินไป เนื่องจากจำเลยได้เช่านาโจทก์ทำ โจทก์เกรงว่า จะไม่ได้ค่าเช่าจึงให้จำเลยทำสัญญากู้เงินไว้ จำเลยขอสืบพยานตามข้อต่อสู้ ศาลวินิจฉัยว่า สัญญากู้ที่จำเลยรับมีข้อความชัดว่า จำเลยได้กู้และได้รับเงินไปครบถ้วนเสร็จแล้ว จำเลยไม่ได้ ต่อสู้ตาม ป. วิ. แห่ง มาตรา 94 จำเลยจะนำสู้ไม่ได้ อ้างฎีกาที่ 246/2485 และที่ 799/2493

คำวิจารณ์ เห็นได้ว่ากรณีสัญญากู้เขียนไว้ชัดเจน ศาลมักเชื่อตามพยานเอกสาร ไม่อนุญาตให้สืบเปลี่ยนแปลงเป็นอื่น ก็จะยึดหลักทั่วไปตาม ป. วิ. แห่ง มาตรา 94 ที่ไม่ อนุญาตให้สืบแก้ไขเอกสาร

คำพิพากษาฎีกาที่ 779/2497 โจทก์ฟ้องเรียกเงินตามสัญญากู้ จำเลยรับว่าได้กู้เงิน โจทก์จริง แต่จำเลยไม่ได้รับเงินไปเต็มตามสัญญา ในสัญญาภูมิม่าภายในกำหนด ถ้าจำเลย

ไม่ชำระหนี้เงินกู้ให้โจทก์ จำเลยสัญญาว่าจะไปโอนที่นาคือเป็นประกันให้เป็นกรรมสิทธิ์แก่โจทก์เมื่อจำเลยไม่ชำระหนี้เงินกู้ โจทก์จึงนำคดีมาฟ้อง วินิจฉัยว่า จำเลยรับอยู่ว่าได้ทำสัญญากู้เงินโจทก์และมีข้อความว่าได้รับเงินไปครบถ้วนแล้ว จำเลยจึงนำสืบไม่ได้ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 94

คำวิจารณ์ ศาลถือหลักทำนองเดียวกันว่า นำพยานบุคคลมาสืบแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือตัดตอนเอกสารหลักฐานไม่ได้ ดังที่กล่าวไว้แล้วในฎีกาที่ 1111/2496

คำพิพากษาฎีกาที่ 119/2497 ข้อพิพาทของคดีมีว่า การที่โจทก์ให้จำเลยกู้เงินไปและถ้าโจทก์ได้ซื้อปืนพกไปจากจำเลย 1 กระบอกราคาปืน 2,350 บาท เท่าราคาที่ยืมเมื่อโจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้ จำเลยอ้างเหตุว่าสัญญากู้สิ้นสุดแล้วด้วยการหักกลบลบหนี้จะได้หรือไม่ วินิจฉัยว่าจำเลยนำสืบต่อสู้อ้าง

คำวิจารณ์ คดีนี้เข้าหลักที่กล่าวแต่ต้นว่า มาตรา 653 วรรค 2 ระบุแต่การนำสืบการใช้เงินเท่านั้นที่จะต้องเป็นหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ให้ยืม ในกรณีนี้ จำเลยไม่ได้ขอให้นำสืบการใช้เงิน แต่ขอให้นำสืบว่าหนี้เงินกู้ระงับด้วยการหักกลบลบหนี้จึงนำสืบได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 244/2497 (ประชุมใหญ่) โจทก์ฟ้องว่าจำเลยทำหนังสือสัญญาเงินของโจทก์ไป 1,000 บาท ตามหนังสือสัญญากู้ยืมท้ายฟ้อง ขอให้บังคับจำเลยใช้ จำเลยคัดค้านฉบับสัญญาแล้ว รับว่าได้ทำสัญญาเงินจากโจทก์จริง แต่กู้เพียง 100 บาท ไม่ใช่ 1,000 บาท โจทก์แก้จำนวนเงินจาก 100 บาท เป็น 1,000 บาท โดยเติมเลขศูนย์ 1 ตัว ข้างท้ายและแก้ตัวหนังสือหนึ่งร้อย เขียนใหม่เป็นหนึ่งพัน วินิจฉัยว่า การที่จำเลยอ้างว่าโจทก์แก้ไขจำนวนเงิน 100 บาท ในสัญญาเป็น 1,000 บาทนั้น เท่ากับว่าเอกสารนั้นได้ถูกแก้ไขในส่วนที่เป็นเอกสารสำคัญ เป็นการปลอมหนังสือ ทำให้เอกสารเสียไปทั้งฉบับ ผู้ใดจะกล่าวอ้างแสวงสิทธิจากเอกสารที่เป็นหนังสือปลอมนั้นหาได้ไม่ ทำให้การของจำเลยจึงเป็นการปฏิเสธความถูกต้องแท้จริงแห่งเอกสารพยานที่โจทก์อ้างถึง โจทก์จึงมีหน้าที่นำสืบแสดงถึงความถูกต้องแท้จริงแห่งเอกสารนั้น เมื่อโจทก์ไม่สืบ จะรับฟังสัญญาเพียงแต่ยื่นต่อศาลเป็นพยานหลักฐานไม่ได้ การกู้เงิน 1,000 บาทตามโจทก์ฟ้องจึงไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือที่จะฟ้องร้องให้บังคับคดีได้ จึงพิพากษาให้ยกฟ้อง

คำวิจารณ์ คำพิพากษาฎีกา (ที่ประชุมใหญ่) นี้ นับว่ากลับหลักคำพิพากษาฎีกาฉบับเดิมที่ 346/2486 ที่ให้จำเลยมีหน้าที่นำสืบ เมื่อจำเลยนำสืบไม่ได้ จำเลยแพ้คดี แต่คำพิพากษาฎีกาฉบับใหม่ให้โจทก์นำสืบ เมื่อโจทก์ไม่สืบ โจทก์แพ้ โดยเข้าใจว่าโจทก์จะขอให้บังคับจำเลยชำระแต่เพียง 100 บาทตามที่จำเลยรับก็ไม่ได้ ทั้งนี้ เพราะภาระการพิสูจน์ตกอยู่กับโจทก์ทั้งหมดเมื่อโจทก์ไม่สืบเลย ก็ยอมไม่ได้ประโยชน์เลย ซึ่งผิดกับกรณีตามฎีกาที่

743/2506 ที่โจทก์สืบ (โปรดดูรายละเอียดของฎีกาที่ 743/2506 ในหัวข้อ “คำพิพากษาศฎีกา ที่เกี่ยวกับมาตรา 650 และคำวิจารณ์”)

คำพิพากษาศฎีกาที่ 245/2497 โจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้ยืมจากจำเลยตามสัญญาจำเลยรับว่าได้ทำสัญญาเงินโจทก์จริง แต่ไม่ได้รับเงินไปตามสัญญา โดยโจทก์หักไว้เป็นค่าอากรแสตมป์ หักดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 3 ต่อเดือนไว้ในระยะ 3 เดือน และบวกอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3 ไว้อีก 3 เดือน ซึ่งเป็นการผิดกฎหมาย ได้ชำระเงินให้โจทก์แล้วโดยเช็ค 4 ฉบับ โจทก์ว่าจะคืนสัญญาให้แต่ไม่คืน โดยว่าทำลายเสร็จแล้ว ตามสัญญากู้มีข้อความว่า จำเลยได้กู้ยืมเงินโจทก์และได้รับเงินครบถ้วนถูกต้องแล้ว ดังนี้ วินิจฉัยว่า ในเรื่องดอกเบี้ยเกินอัตรา จำเลยนำสืบได้ ส่วนในข้อที่จำเลยต่อสู้ว่าไม่ได้รับเงินไปครบตามสัญญานั้น เมื่อในสัญญากู้มีว่า จำเลยได้รับเงินตามสัญญาไปถูกต้องครบถ้วนแล้วจำเลยจะนำสืบแก้ไขเอกสารว่าไม่ได้รับเงินเต็มตามจำนวนในเอกสารไม่ได้ และจะนำสืบการใช้เงินนอกเหนือไปจากมาตรา 653 วรรค 2 บัญญัติไว้ไม่ได้

คำวิจารณ์ เป็นทำนองเดียวกับคำพิพากษาศฎีกาอื่น ๆ ที่ได้กล่าวแล้วว่า นำสืบแก้ไขเอกสารหลักฐานไม่ได้ (คำพิพากษาศฎีกาที่ 1111/2496, ที่ 779/2497) และคำพิพากษาศฎีกานี้ได้วางหลักไว้ว่า เช็คไม่เป็นหลักฐานการใช้เงินกู้ทำนองเดียวกับที่ได้พิพากษาว่า เช็คไม่ใช่หลักฐานแห่งการกู้ยืม (คำพิพากษาศฎีกาที่ 1595/2503)

คำพิพากษาศฎีกาที่ 405/2498 สัญญาเงินกันเกินกว่า 50 บาทนั้น แม้โจทก์จะฟ้องเรียกเงินกู้จากจำเลยไม่ได้ เพราะไม่เคยมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้กู้เป็นสำคัญตามความในมาตรา 653 ก็จริง แต่หนี้เงินกู้ก็ยังคงมีอยู่ หากแต่โจทก์ฟ้องเรียกเงินโดยอาศัยสัญญาไม่ได้เท่านั้น เมื่อจำเลยทำสัญญาให้โจทก์ยึดไว้เป็นสัญญาจะขายฝากที่ดินให้แก่โจทก์เท่ากับจำนวนเงินกู้ยืม ก็มีผลเป็นการแปลงหนี้เงินกู้มาเป็นหนี้สัญญาจะขายฝาก ซึ่งอาจบังคับกันได้ตามกฎหมาย เมื่อฝ่ายจำเลยไม่โอนที่ให้โจทก์ตามสัญญาจะขายฝาก จำเลยจึงมีความรับผิดชอบต้องคืนเงินตามสัญญาให้โจทก์

คำวิจารณ์ คำพิพากษาศฎีกานี้แสดงว่า ในคดีนี้โจทก์ไม่ได้ฟ้องเรียกหนี้เงินกู้ จึงไม่ต้องมีหลักฐานการกู้ตามมาตรา 653 วรรคแรก แต่โจทก์เรียกเงินที่โจทก์ให้ไว้กับจำเลยโดยหวังจะให้จำเลยโอนที่ดินให้เป็นสัญญาขายฝาก ต่างหาก

คำพิพากษาศฎีกาที่ 1737/2498 จำเลยนำสืบว่า ได้ชำระเงินกู้ให้โจทก์แล้ว โดยส่งใบรับเงินเป็นหลักฐานมาแสดงต่อศาล แต่ปรากฏว่าใบรับเงินนั้นมีได้ปิดอากรแสตมป์ ดังนี้ จึงใช้เป็นพยานหลักฐานว่าเป็นใบรับเงินที่ถูกต้องตามประมวลรัษฎากรและประมวล

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรค 2 ไม่ได้ เมื่อฟังว่าไบบริเงินใช้เป็นพยานหลักฐาน ไม่ได้ จึงถือว่าจำเลยยังมีได้ชำระเงินกู้รายนี้

คำวิจารณ์ กรณีหลักฐานการใช้เงินนี้ ถ้าไม่ปิดอากรแสตมป์ ผู้ยืมต้องแพ้ จึงผิดกับกรณีไม่ปิดอากรแสตมป์หลักฐานการกู้ยืมเงินตามมาตรา 653 วรรคแรกที่โจทก์ยังมีสิทธิฟ้องร้องได้ เพียงแต่ถือว่าหลักฐานดังกล่าวรับฟังไม่ได้เท่านั้น เพราะฉะนั้น ถ้าผู้ยืมรับว่ากู้ไปจริงเสียแล้ว ศาลก็บังคับให้ผู้ยืมชำระหนี้ได้โดยอาศัยคำรับดังกล่าว (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 109-111/2507 ที่ได้อธิบายไว้ในหัวข้อ คำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวกับมาตรา 650 และคำวิจารณ์, คำพิพากษาฎีกาที่ 749/2513 และ คำพิพากษาฎีกาที่ 309/2514 ซึ่งจะได้อีกต่อไป)

คำพิพากษาฎีกาที่ 107/2499 โจทก์อ้างว่าตัวแทนได้ไปกู้เงินมาให้ตัวการ ต่อมาตัวการตาย จำเลยเป็นผู้รับมรดก โจทก์ได้ถูกบังคับให้ชำระหนี้และได้ชำระหนี้เงินกู้ไปแล้ว สัญญาที่โจทก์ทำไป ตัวการให้สัตยาบัน โจทก์จึงขอให้จำเลยชำระเงินกู้รายนี้ที่โจทก์ชำระแทนไปให้แก่โจทก์ จำเลยต่อสู้เป็นข้อสำคัญว่า การตั้งตัวแทนรายนี้เป็นโมฆะ เพราะไม่ได้แต่งตั้งเป็นหนังสือ แม้ตัวการจะให้สัตยาบันก็ไม่ได้ตามมาตรา 134 โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องแล้วขอให้ชี้ขาดข้อกฎหมาย ศาลชั้นต้นยกฟ้อง ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าคดีนี้เป็นเรื่องตัวแทนฟ้องเรียกเงินที่ชำระแทนตัวการไป ทั้งการแต่งตั้งตัวแทนไปกู้ยืมเงินเกินกว่า 50 บาท โดยมิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อตัวการเป็นสำคัญนั้น เป็นแต่เรื่องขาดหลักฐานเป็นหนังสือตามมาตรา 798 วรรค 2 ประกอบด้วยมาตรา 653 เท่านั้น ไม่ใช่เรื่องนิติกรรมไม่ถูกต้องตามแบบที่กฎหมายบังคับไว้ตามมาตรา 115 และมาตรา 798 วรรค 1 หากถึงแก่เป็นโมฆะไม่ตัวแทนจึงฟ้องได้

คำวิจารณ์ คำพิพากษาฎีกานี้ยืนยันหลักที่ว่า หลักฐานเป็นหนังสือตามมาตรา 653 ไม่ใช่แบบแห่งนิติกรรม และในกรณีนี้ เป็นกรณีตัวแทนฟ้องเรียกเงินที่ต้องชำระแทนตัวการ กล่าวคือ เป็นกรณีการฟ้องร้องระหว่างตัวแทนกับตัวการ ไม่ใช่ฟ้องในฐานะผู้ให้กู้ฟ้องเรียกเงินกู้ แม้ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือก็ฟ้องได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1567/2499 ตามสำเนาบันทึกการเปรียบเทียบของกรมการอำเภอในเอกสารคดีที่ 4/48 ลงวันที่ 18 มิถุนายน 2498 ตามที่คู่ความรับกันนั้น ปรากฏว่าจำเลยให้การรับว่าเมื่อเดือน 4 พ.ศ. 2497 จำเลยได้ยืมเงินของโจทก์ไปใช้นั้นางสุด 800 บาท แต่ได้ใช้แล้วไม่มีติดค้างและได้ลงลายมือชื่อจำเลยไว้ในเอกสารนั้น ดังนี้ วินิจฉัยว่าเอกสารนั้นเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือเพียงพอตามความในมาตรา 653 แล้ว

คำวิจารณ์ คำพิพากษานี้ ยืนยันหลักที่ว่า หลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือตามมาตรา 653 วรรคแรกนั้น จะมีข้อความเป็นประการใดก็ได้ เพียงให้ปรากฏว่าได้มีการกู้ยืมกัน และมีลายมือชื่อผู้ยืมก็เพียงพอแล้ว ส่วนที่ว่าได้ใช้คืนกันแล้วหรือไม่ เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

คำพิพากษาฎีกาที่ 607/2494 จำเลยได้ตกลงกู้เงินโจทก์ไป 4,000 บาท แต่เวลาทำสัญญากู้ โจทก์คิดดอกเบี้ยร้อยละ 5 บาทต่อเดือน เวลา 10 เดือน เป็นเงิน 2,000 บาท รวมไว้เป็นเงินกู้ด้วยในสัญญากู้ โจทก์จึงไม่คิดเอาดอกเบี้ย ดังนี้ วินิจฉัยว่า การกู้ยืมหาเป็นการผิดกฎหมายไม่ แต่การคิดดอกเบี้ยเกินอัตราในกฎหมายกำหนดไว้ เป็นความผิดตามกฎหมาย กรณีนี้จึงสันนิษฐานได้ว่า โจทก์จำเลยมีเจตนาที่จะแยกการกู้เงินและเรียกดอกเบี้ย ออกต่างหากจากกัน ส่วนดอกเบี้ยเกินอัตราจึงตกเป็นโมฆะ ต้นเงินกู้หาเป็นโมฆะไม่ ในเรื่อง นำพยานบุคคลมาสืบว่า ได้ใช้เงินกู้อย่างไรแล้ว ไม่เป็นการต้องห้ามตามมาตรา 653 วรรค 2 เพราะหนี้รายนี้ได้ตกลงกับบุคคลที่ 3 เป็นผู้ชำระหนี้แล้ว มิใช่จำเลยเป็นผู้ชำระหนี้โดยตรงนั้น รับฟังไม่ได้ เพราะมาตรา 653 วรรค 2 บัญญัติไว้ชัดเจนว่า การนำสืบการใช้เงินกู้ยืมที่มีหลักฐาน เป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ให้ยืมมาแสดง หรือได้เวนคืนเอกสาร หรือได้แทงเพิกถอนลงไว้ แล้วเท่านั้น มิได้มีข้อความยกเว้นถึงตัวบุคคลผู้ชำระหนี้ไว้เลย จึงต้องห้ามตาม ป.วิ. แห่ง มาตรา 94

คำวิจารณ์ กรณีนี้วางหลักว่า เงินต้นและดอกเบี้ยแยกจากกันได้ และการนำสืบ การใช้เงินที่จะต้องหลักฐานเอกสารมาแสดงตามมาตรา 653 นั้นกฎหมายไม่ได้กำหนดข้อ ยกเว้นไว้สำหรับบุคคลผู้ชำระหนี้เป็นคนอื่น นอกจากผู้ยืมที่จะต้องชำระหนี้โดยตรงไว้เลย

คำพิพากษาฎีกาที่ 581/2494 ผู้ให้กู้มอบหมายให้ทนายความไปทวงถามผู้กู้ให้ ชำระเงินกู้ ผู้กู้ยังไม่เงินชำระทันที ทนายความจึงตกลงผ่อนผันโดยทำบันทึกไว้ในทำสัญญา กู้ให้ผู้ผ่อนชำระเป็นงวด ๆ แล้วทนายความและผู้กู้ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานด้วยกัน ดังนี้ เมื่อผู้ให้กู้ยอมรับเอาข้อตกลงตามบันทึกนั้นแล้วโดยแสดงออกโดยตรงหรือโดยปริยาย ก็ตาม ข้อความบันทึกนั้นย่อมผูกพันผู้ให้กู้ แม้การมอบหมายให้ทนายความทวงถามลูกหนี้ มิได้ทำเป็นหนังสือก็ดี เพราะกิจการเช่นนั้นหากกฎหมายบังคับว่าต้องทำเป็นหนังสือไม่ การบันทึกทำสัญญาผูกพันโจทก์ในข้อตกลงที่ให้ส่งคืนเป็นงวด ๆ ในคดีนี้นั้นอายุความ เรียกฟ้องตกอยู่ในบังคับมาตรา 166 ที่บัญญัติว่า “เรียกเอาจำนวนเงินอันพึงส่ง นอกจาก ดอกเบี้ยเพื่อผ่อนทุนกันเป็นงวด ๆ ก็ได้” เพราะมาตรานี้มุ่งหมายตลอดถึงเงินกู้ที่ผู้สัญญา ตกลงกันให้ผ่อนส่งคืนเป็นงวด ๆ ด้วย หากผู้ฟ้องต้องฟ้องดอกเบี้ยพร้อมกับต้นเงินด้วยกันไม่ สิทธิเรียกฟ้องต้นเงินคืนเป็นงวด ๆ นี้ คงมีสิทธิเรียกฟ้องต้นเงินคืนได้แต่ละงวด เพราะสิทธิ เรียกฟ้องเกิดขึ้นทุก ๆ งวดไป เมื่อฟ้องเรียกฟ้องงวดใดเกินกว่า 5 ปีแล้ว จึงขาดอายุความตาม

มาตรา 166 อ่างฎีกาที่ 795/2477 ส่วนดอกเบี้ยเงิน เมื่อตามบันทึกท้ายสัญญาได้กล่าวถึง เรื่องดอกเบี้ย จึงควรคิดอัตราดอกเบี้ยตามสัญญาเดิม

คำวิจารณ์ จากคำพิพากษานี้ได้หักว่า การทำสัญญาใหม่ให้ส่งคืนเงินต้นเป็นงวด ๆ ไม่มีกฎหมายบัญญัติให้ต้องทำเป็นหนังสือ

คำพิพากษาฎีกาที่ 1215/2500 ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่า จำเลยที่ 1 ได้ทำเอกสารกู้ยืมให้โจทก์ไว้ โดยเซ็นชื่อยี่ห้อเซ่งคัง อันเป็นยี่ห้อร้านค้าของจำเลยที่ 1 เป็นผู้กู้ในสัญญา กู้ยืมนั้น ปัญหาคงมีว่า การเซ็นชื่อยี่ห้อเซ่งคัง ของจำเลยที่ 1 ดังกล่าว เป็นการลงลายมือชื่อผู้กู้อันเป็นผลให้มีสิทธิฟ้องร้องให้บังคับคดีได้ตามมาตรา 653 หรือไม่ วินิจฉัยว่า การลงลายมือชื่อตามมาตรา 653 นั้น ความสำคัญอยู่ที่ว่า ผู้ยืมลงลายมือชื่อหรือไม่ เรื่องนี้ฟังได้ว่า จำเลยที่ 1 ได้เซ็นชื่อยี่ห้อเซ่งคัง อันเป็นยี่ห้อร้านค้าของจำเลยที่ 1 เป็นผู้กู้ในสัญญากู้รายพิพาท ซึ่งตามธรรมเนียมเงินมักใช้เซ็นยี่ห้อแทนชื่อไว้ จึงถือได้ว่า เป็นการลงลายมือชื่อของจำเลยโดยชอบแล้ว โจทก์จึงมีสิทธิฟ้องบังคับจำเลยตามหนังสือนั้นได้

คำวิจารณ์ เท่าที่ได้กล่าวไว้ในหลักเกณฑ์การลงลายมือชื่อผู้ยืม ว่าลายมือชื่อผู้ยืม นั้นไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นการเซ็นชื่อของผู้ยืมเสมอไป อาจใช้เกณฑ์ตามมาตรา 9 แทนได้ เช่นใช้ตราประทับแทนลายมือชื่ออยู่เป็นปกติหรือใช้พิมพ์นิ้วมือ แกดัด หรือเครื่องหมายอื่นซึ่งมีพยานรับรอง 2 คน สำหรับตามคำพิพากษาไม่ใช่ใช้ประทับตรา ไม่ใช่ใช้พิมพ์นิ้วมือ แกดัด หรือเครื่องหมายอื่นแต่เป็นกรณีผู้ยืมลงลายมือไว้เอง เพียงแต่ไม่ได้ใช้ชื่อตนแต่ใช้ชื่อยี่ห้อแทน ศาลฎีกาถือว่า เป็นการลงลายมือชื่อผู้ยืมตามความหมายของมาตรา 653 แล้ว

คำพิพากษาฎีกาที่ 1327/2500 การที่โจทก์ผู้เป็นนายวงแชร์ต้องออกเงินชำระหนี้แทนลูกวงคือจำเลย ให้แก่ลูกวงคนอื่น ๆ นั้น เรียกไม่ได้ว่าโจทก์ให้จำเลยกู้ยืมหรือเข้าหุ้นส่วน หรือเป็นการพินันชนต่อกับจำเลยหรือลูกวงคนอื่น พฤติการณ์ของนายวงกับลูกวงใกล้เคียงกับคำประกันเมื่อโจทก์ต้องจ่ายเงินให้แก่เจ้าหนี้ ก็คือลูกวงผู้อื่นแทนลูกหนี้คือจำเลยไปแล้ว โจทก์ย่อมมีสิทธิที่จะเรียกเงินจากลูกหนี้คือจำเลยได้ หากจำเป็นต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือระหว่างผู้ค้ำประกันกับลูกหนี้ไม่

คำวิจารณ์ เห็นได้จากข้อเท็จจริงในคำพิพากษาว่า จำเลยเป็นลูกหนี้ลูกวงคนอื่น ๆ ต่างหาก ถ้าจะว่ามีกรู้โดยถือว่าจำเลยกู้ยืมลูกวงคนอื่น ๆ ไม่ใช่กับนายวงก็ฟังไม่ได้อีกว่าเป็นการกู้ยืม เพราะไม่มีการเปลี่ยนรูปเป็นการกู้ยืม อย่างไรก็ดี กรณีนี้เป็นการฟ้องร้องระหว่างลูกวง (จำเลย) กับนายวง เมื่อไม่ถือว่าเป็นการกู้ยืมระหว่างนายวงกับจำเลย กรณีจึงไม่ตกอยู่ในบังคับ มาตรา 653 โปรดเทียบดูกับคำพิพากษาฎีกาที่ 109-111/2507 ซึ่งได้กล่าวไว้ในหัวข้อคำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวกับมาตรา 650 และคำวิจารณ์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1465/2500 การนำสืบพยานบุคคลว่าได้มอบที่พิพาทให้ทำต่างดอกเบี้ยเงินกู้ นั้นจึงนำสืบได้ เพราะไม่ใช่กรณีที่กฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดง ไม่ต้องห้ามตาม ป. วิ. แห่ง มาตรา 93

คำวิจารณ์ คำพิพากษาศาลฎีกานี้ เป็นการยืนยันหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวแล้วว่า การนำสืบการใช้เงินที่จะต้องหลักฐานเอกสารมาแสดงตามมาตรา 653 วรรค 2 นั้น จะต้องหมายความว่า เป็นการนำสืบการใช้เงินต้น ไม่รวมถึงดอกเบี้ยด้วย โปรดเทียบดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 905/2497, ที่ 1051/2503, ที่ 243/2503, และที่ 708/2484 ดังได้กล่าวแล้วแต่ต้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1719/2500 การกู้ยืมเงินเกินกว่า 50 บาทขึ้นไป มิได้ทำหลักฐานเป็นหนังสือ นั้น เป็นเพียงแต่จะฟ้องขอให้บังคับคดีไม่ได้เท่านั้น หาได้ทำให้หนี้เป็นโมฆะไม่ คดีได้ความว่า ถ. ได้ยืมเงินจำเลยไปใช้จริง จึงมอบหลักฐานการเป็นเจ้าหนี้ให้จำเลยแล้วพาจำเลยไปพบกับลูกหนี้ บอกให้ลูกหนี้ชำระเงินที่ค้างให้จำเลย ดังนี้ แสดงว่า ถ. ตั้งใจให้จำเลยไปเก็บเงินลูกหนี้ให้หนี้แก่จำเลย มิใช่เพียงให้เก็บแทนเท่านั้น การตกลงเช่นนี้ไม่ขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน มีผลบังคับได้ แม้การยืมเงินกู้ของ ถ. ไม่มีหนังสือเป็นหลักฐาน ก็เรียกเอาเงินที่ชำระไปแล้วคืนจากจำเลยไม่ได้

คำวิจารณ์ เรื่องนี้มีผลเท่ากับว่า ผู้ยืมใช้เงินยืมแก่ผู้ให้ยืมแล้ว แม้ไม่ได้ทำหลักฐานการกู้ยืมเงินเกินกว่า 50 บาท ก็จะเรียกเงินที่ใช้คืนแล้วกลับคืนไม่ได้ เพราะหลักฐานเป็นหนังสือตามมาตรา 653 ไม่ใช่แบบความสมบูรณ์แห่งนิติกรรม การไม่ทำหลักฐานเอกสารไว้มีผลเพียงผู้ให้กู้ยืมจะฟ้องร้องต่อศาลให้บังคับผู้ยืมไม่ได้เท่านั้น แต่เมื่อเป็นกรณีที่ผู้ยืมได้ชำระหนี้โดยถูกต้องตามกฎหมายแล้วเช่นนี้ ต่างฝ่ายจึงต่างไม่มีหนี้อันจะพึงเรียกร้องต่อกันอีกได้ คำพิพากษาศาลฎีกานี้เข้าหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวไว้ในเบื้องต้นแล้ว โปรดเทียบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 534/2477 ในหัวข้อ “หลักฐานการกู้ยืม”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1748/2500 โจทก์ฟ้องเรียกที่นาคืนจากจำเลยโดยอ้างว่าจำเลยบุกรุก จำเลยรับว่าที่นาพิพาทเดิมเป็นของโจทก์จริง แต่เมื่อประมาณ 4 ปีมาแล้ว โจทก์ได้กู้ยืมเงินของจำเลยไป 5,000 บาท แล้วมอบที่นาแปลงนี้ให้จำเลยเช่าทำกินต่างดอกเบี้ย จนกว่าโจทก์จะชำระต้นเงินเสร็จ ปัญหาว่าจำเลยจะมีสิทธิยึดหน่วงที่นา ไม่คืนให้โจทก์ได้หรือไม่ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า เรื่องนี้จำเลยรับว่า ที่นาเป็นของโจทก์ มิได้ต่อสู้แย้งสิทธิในเรื่องความเป็นเจ้าของเมื่อโจทก์เรียกร้องขอคืน ตามปกติจำเลยต้องคืนวันแต่จะมีเหตุพิเศษตามกฎหมายอันจะพึงโต้แย้งได้ จำเลยมิได้กล่าวอ้างสิทธิทางทะเบียน คงอ้างสิทธิโดยข้อสัญญาประการเดียวว่า โจทก์กู้เงินไป 5,000 บาท และยินยอมมอบที่ดินแปลงนี้ให้จำเลยเช่าทำกินต่างดอกเบี้ย จำเลยจึงมีสิทธิที่จะครอบครองทำนาอยู่ได้ตลอดไป จนกว่าโจทก์จะชำระต้นเงินเสร็จ ข้อสัญญาที่จำเลยอ้าง หากมี

อยู่จริงก็ได้ทำกันไว้เป็นหนังสือ ศาลจะบังคับคดีให้แก่จำเลยว่าเป็นสัญญาอะไรไม่ได้ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็สัญญาจำนำ จำนอง ขายฝากตลอดจนสัญญากู้ยืมเงิน เพราะขาดหลักฐานเป็นหนังสือตามมาตรา 653 จำเลยไม่อาจฟ้องขอให้บังคับโจทก์ชำระต้นเงินกู้และดอกเบี้ยได้ คดีไม่มีเหตุพิเศษประการใดตามกฎหมายในอันที่จำเลยจะได้แย้งไม่ยอมคืนหนี้ให้แก่โจทก์ได้ เพราะไม่มีหนี้อันใดที่จำเลยจะพึงเรียกร้องให้โจทก์จำต้องชำระให้แก่จำเลยได้ตามกฎหมาย

คำวิจารณ์ คำพิพากษาฎีกานี้มีข้อสังเกตที่ไม่ยอมรับรู้ในความสมบูรณ์แห่งการ กู้ยืมที่ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือตามมาตรา 653 ซึ่งแตกต่างกับกรณีที่ผู้ยืมใช้เงินคืนให้ผู้ให้ ยืมไปแล้วฟ้องเรียกคืนโดยอ้างว่าสัญญากู้ยืมไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือตามมาตรา 653 ซึ่ง เรื่องหลังนี้ ศาลถือว่าสัญญากู้ยืมสมบูรณ์ ผู้ยืมจึงเรียกคืนไม่ได้ (ฎีกาที่ 1719/2500) เหตุผล ที่ศาลไม่ยอมรับรู้ความสมบูรณ์ของสัญญากู้ยืมในคดีตามฎีกาที่ 1748/2500 นี้ คงเป็นเพราะ จำเลยอ้างเอาเรื่องกู้ยืมขึ้นเป็นข้อต่อสู้ จึงมีผลเช่นเดียวกับการอ้างเอาเพื่อฟ้อง ซึ่งการอ้าง เอาสัญญากู้ยืมเงินที่ไม่มีหลักฐานเอกสารตามมาตรา 653 ขึ้นฟ้องคดีนั้น ศาลไม่รับพิจารณา เพราะฉะนั้น เมื่อจำเลยอ้างเอาเรื่องกู้ยืมเพื่อประโยชน์แก่ตนเช่นเดียวกัน แม้จะเป็นการอ้าง เพื่อผู้คดีก็ไม่ควรที่ศาลจะรับพิจารณาให้ด้วย

คำพิพากษาฎีกาที่ 508/2501 (ประชุมใหญ่) โจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้ยืมจากจำเลย ตามสัญญา จำเลยให้การว่าได้ทำสัญญากู้เงินโจทก์จริงตามฟ้องแต่จำเลยใช้ต้นเงินและดอกเบี้ย ให้โจทก์หมดสิ้นแล้ว จำเลยขอเวนคืนสัญญาจากโจทก์ โจทก์ว่าได้หายเสียแล้ว โจทก์ก็กลับมา สัญญาฉบับนั้นมาฟ้องอีก โจทก์มีเจตนาทุจริตหลอกลวงจำเลยให้หลงเชื่อ โดยคิดจะฉ้อโกง จำเลย จำเลยถือว่าฟ้องโจทก์เป็นเท็จทั้งสิ้น ดังนี้ วินิจฉัยโดยมติที่ประชุมใหญ่ว่าในเรื่องจำเลย ชำระเงินกู้ให้แก่โจทก์เสร็จแล้ว แม้จะฟังว่าเป็นความจริง จำเลยก็ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ อย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ให้ยืมมาแสดง หรือเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืม นั้นได้เวนคืนแล้วหรือได้แทงเพิกถอนลงในเอกสารนั้นแล้วตามมาตรา 653 วรรค 2 จำเลย จึงนำพยานบุคคลมาสืบไม่ได้ บทบัญญัติมาตรา 653 วรรค 2 เป็นบทบังคับเด็ดขาด แม้โจทก์ จะคิดฉ้อโกงเงินจำเลยให้ใช้เงินครั้งที่ 2 อีกก็ดี เมื่อจำเลยชำระเงินให้โจทก์ จำเลยก็ชอบจะให้ โจทก์เขียนใบรับเงินไว้เป็นหลักฐานเมื่อจำเลยไม่กระทำตามที่กฎหมายบังคับไว้ ก็เป็นความ ผิดของจำเลยเองซึ่งกฎหมายจะช่วยเหลือจำเลยไม่ได้

คำวิจารณ์ เรื่องที่ว่ามาตรา 653 เป็นบทบังคับเด็ดขาดต้องตีความโดยเคร่งครัด นี้ได้อธิบายไว้แล้วในหัวข้อ “มาตรา 653 เป็นบทบังคับเด็ดขาด” โปรดดูในหัวข้อนั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 513/2510 โจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้ตามสัญญากู้ยืมจากจำเลย จำเลยให้การรับว่า ได้กู้เงินโจทก์จริงตามสำเนาสัญญาท้ายฟ้อง แต่จำเลยได้ชำระเงินให้โจทก์แล้ว โดยโจทก์จำเลยไปกู้เงินผู้มีชื่อ เพราะโจทก์ต้องการต้นเงินคืน เมื่อกู้แล้วโจทก์ให้ผู้มีชื่อจ่าย เงินเป็นเช็คในนามโจทก์เป็นผู้รับ (โดยจำเลยเป็นผู้กู้ โจทก์เป็นผู้ค้ำประกัน แต่ไม่มีลายมือชื่อโจทก์ในเช็คนั้น) โจทก์ได้นำเช็คไปรับเงินมาแล้ว จำเลยจึงไม่มีหนี้สินกับโจทก์ จำเลย ทวงเอาสัญญา ค้ำประกันโจทก์อ้างว่ายังไม่พบ จำเลยจึงขอสืบตามข้อต่อสู้ ดังนี้ วินิจฉัยว่า หนังสือ กู้ยืมเงินที่จำเลยทำไว้ยังอยู่ที่โจทก์ โดยมีได้แทงเพิกถอนในเอกสารนั้นว่า ได้ชำระหนี้แล้ว จำเลยไม่มีเอกสารใดที่มีลายมือชื่อโจทก์พอที่จะให้เป็นหลักฐานแสดงการรับเงินของโจทก์ เช็คก็ไม่มีลายมือชื่อโจทก์ และเช็คก็เรียกไม่ได้ว่าเป็นสิ่งของหรือทรัพย์สินอย่างอื่นตามมาตรา 656 จำเลยไม่อาจอ้างมาเป็นหลักฐานแสดงการรับเงินของโจทก์ได้ จำเลยจึงนำสืบถึงการ ใช้เงินตามข้อต่อสู้ไม่ได้

คำวิจารณ์ คำพิพากษานี้ นับเป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า มาตรา 653 เป็นกฎหมายพิเศษ เป็นกฎหมายเฉพาะ ต้องตีความโดยเคร่งครัด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1272/2501 จำเลยเจียนข้อความไว้ในนามบัตร มีข้อความว่า “ได้รับเงินไปจากพี่ (น.ท. แวง จันทสร) 20,000 บาท (สองหมื่นบาทถ้วน)” แล้วลงลายมือชื่อจำเลยและวัน เดือน ปีไว้ โจทก์นำสืบฟังได้ว่าเอกสารนั้น จำเลยได้ทำหลักฐานการกู้ยืมให้โจทก์และลงลายมือชื่อไว้ให้ด้วย ดังนี้ เห็นว่าแม้การกู้ยืมรายนี้จะไม่ได้ทำเป็นหนังสือกู้ยืมกันตามธรรมดาที่ดี นับว่าการกู้ยืมได้มีหลักฐานเป็นหนังสือแล้ว ฟ้องให้บังคับได้ และโจทก์นำสืบได้ว่า จำเลยได้รับเงินตามเอกสารนั้นไปจากโจทก์แล้ว เงินรายนี้จำเลยยืมเพื่อไปซื้อ เครื่องอุปโภคบริโภคก่อสร้าง ซึ่งผู้ร้องสอดสามจำเลยกำลังทำงานอยู่ ผู้ร้องสอดสามจำเลย จะปฏิเสธไม่รับผิดชอบไม่ได้ การกู้ยืมที่มีได้กำหนดดอกเบี้ยไว้ ศาลให้เสียดอกเบี้ยในระหว่าง จำเลยผิดนัดร้อยละเจ็ดครึ่งได้ตามมาตรา 224 ถ้าไม่ปรากฏวันกำหนดชำระเงินคืนหรือวัน ทวงถาม ควรให้จำเลยเสียดอกเบี้ยตั้งแต่วันฟ้องเป็นต้นไป

คำวิจารณ์ คำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ เป็นการยืนยันคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 439/2493, และที่ 1241/2499 ที่ได้กล่าวไว้แล้วว่า เป็นคำพิพากษาศาลฎีกาที่ผ่อนคลายนัยหลักเดิมในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 798/2476 และที่ 129/2481 ซึ่งได้อธิบายไว้แล้วในหัวข้อ “หลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือ”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 135/2502 หนี้จำนองนั้น เป็นเรื่องที่จำเลยรับเอาเงินจากโจทก์ไปใช้ ในลักษณะยืมเงิน แล้วทำสัญญาจำนองที่ดินเป็นประกันการชำระหนี้ การที่จะนำสืบถึงการชำระหนี้ (ไถ่ถอนจำนอง) ต้องนำมาตรา 653 วรรค 2 มาใช้บังคับ เมื่อการนำสืบถึงการ

ชำระหนี้จำนวนรายนี้ของจำเลย คงมีแต่พยานบุคคล ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือแต่อย่างใด ลงลายมือชื่อโจทก์มาแสดง ทั้งเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งหนี้รายนี้จำเลยก็ยังมีได้รับเวนคืนไป และหาได้แทงเพิกถอนลงในเอกสารนั้นแต่อย่างใดไม่ ดังนี้ ขอนำสืบของจำเลยถึงการชำระหนี้จำนวนก็รับฟังไม่ได้ อ้างฎีกาที่ 82/2480 (ทั้งนี้ หมายถึงเฉพาะการใช้ต้นเงินกู้หรือเงินจำนวนเท่านั้น ส่วนเรื่องการชำระดอกเบี้ยขอย้อนนำสืบพยานบุคคลว่าชำระแล้วได้ ไม่ต้องห้าม ฎีกาที่ 243/2503 ที่ได้อธิบายไว้แล้วในหัวข้อ “การใช้เงินมีความหมายเพียงใด”)

คำวิจารณ์ คำพิพากษานี้แสดงให้เห็นว่า มาตรา 653 วรรค 2 อาจมีความหมายคลุมถึงกรณีอื่นที่มีใช้การกู้ยืมธรรมดาเท่านั้น อาจใช้ครอบคลุมไปถึงการกู้หนี้ยืมสินที่มีหลักประกันได้อีกด้วย เช่น ในกรณีการนำสืบการใช้หนี้จำนวนดังกล่าวอย่างคำพิพากษานี้

คำพิพากษานี้ที่ 764/2502 โจทก์จำเลยเล่นแชร์เปียหอยกัน จำเลยทำหนังสือกู้ยืมให้โจทก์ไว้ในเรื่องการเล่นแชร์เปียหอย ซึ่งมีนายวงเป็นผู้รับผิดชอบ โดยพวกลูกวงจะต้องส่งเงินแก่นายวงเพื่อนำส่งแก่ลูกวง คนที่เปียแชร์ได้ และคนที่เปียแชร์ได้ต้องทำหนังสือกู้ยืมให้คนที่ยังไม่ได้เปียแชร์ไว้เป็นหลักฐาน ถ้าลูกวงคนใดไม่ส่งเงิน นายวงก็ต้องรับผิดชอบคนที่เปียได้ จำเลยเปียแชร์แล้วทำหนังสือให้โจทก์และลูกวงคนอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้เปียแชร์ยึดไว้เป็นหลักฐาน ต่อมาโจทก์เปียแชร์ได้ จำเลยได้ส่งมอบเงินแก่นายวงรับไว้เพื่อชำระให้โจทก์แล้ว โจทก์ได้นำสัญญากู้ยืมที่จำเลยทำให้ไว้มาฟ้องเรียกจากจำเลยอีก ดังนี้ วินิจฉัยว่าเมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่า จำเลยทำให้เป็นหลักฐานในการเล่นแชร์เปียหอยกัน โจทก์จะเรียกร้องให้จำเลยชำระเงินจำนวนตามสัญญากู้โดยที่โจทก์ยังเปียแชร์ไม่ได้นั้นก็ไม่ได้ เมื่อโจทก์เปียแชร์ได้ จำเลยก็ได้ชำระเงินให้แก่นายวงแชร์ตามวิธีการที่ตกลงกันในการเล่นแชร์แล้ว หนี้ในอันที่จำเลยจะต้องชำระก็เป็นอันระงับไป โจทก์ไม่มีสิทธินำเอกสารสัญญากู้มาฟ้องเรียกจากจำเลยได้

คำวิจารณ์ ข้อเท็จจริงตามคำพิพากษานี้ ปรากฏว่า โจทก์นำสัญญากู้มาฟ้องจำเลยไม่ได้ เพราะโจทก์ไม่มีมูลหนี้ที่จะอ้างเอาว่า จำเลยได้เป็นหนี้โจทก์ กล่าวคือ กรณีนี้ได้ตกลงให้นายวงเป็นผู้รับเงิน จำเลยจึงเป็นเสมือนลูกหนี้นายวง และจำเลยได้ใช้หนี้ให้นายวงไปแล้ว ผิดกับกรณีตามคำพิพากษานี้ที่ 109-111/2507 ที่แชร์เล็กเสียกลางคัน ยังผลให้ลูกวงอื่นที่ยังไม่ได้เปียแชร์มีฐานะเหมือนผู้ให้กู้ยืม ลูกวงดังกล่าวจึงมีมูลหนี้ที่จะอ้างเอาได้ และผิดกับกรณีตามคำพิพากษานี้ที่ 1327/2500 ที่กรณีนั้นไม่ใช่กรณีที่ฟ้องร้องระหว่างลูกวง แต่เป็นการฟ้องระหว่างนายวงที่ออกเงินใช้หนี้แทนลูกวงไป นายวงจึงเป็นเสมือนผู้ค้าประกันที่จะไล่เบี้ยเอาจากลูกหนี้ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 841/2503 จำเลยให้การต่อสู้ว่า จำเลยได้ทำหนังสือสัญญากู้เงินรายพิพาทจากโจทก์จริง แต่ได้ชำระเงินกู้และดอกเบี้ยแล้ว โดยโจทก์จำเลยตกลงกันให้โจทก์ ปรับเงินค่าจ้างจากกรมทางหลวงแผ่นดิน เมื่อรับมาแล้ว โจทก์จะหักเงินนี้ชำระหนี้ของจำเลยที่กู้ไปจากโจทก์พร้อมกับดอกเบี้ยโจทก์ได้รับเงินรายนี้จากกรมทางหลวงแผ่นดิน และโจทก์ได้หักเงินชำระหนี้พร้อมกับดอกเบี้ยครบถ้วนแล้ว หนี้สินระหว่างโจทก์จำเลยจึงไม่มีเหลืออยู่จำเลยรับว่าสัญญากู้ยืมอยู่ที่โจทก์ จำเลยไม่มีหลักฐานการชำระหนี้มาแสดง ดังนี้วินิจฉัยว่า ตามข้อต่อสู้ของจำเลยย่อมหมายความว่าหนี้เงินกู้ได้ระงับไปแล้ว โดยโจทก์ได้รับเอาเงินจากกรมทางหลวงแผ่นดินชำระหนี้และดอกเบี้ยให้ ซึ่งได้มีการใช้เงินกันแล้ว หากใช้ระงับไปเพราะมีการยอมรับเอาสิ่งของ หรือทรัพย์สินอื่นแทนเงินไม่ เมื่อการใช้เงินกู้รายนี้ จำเลยไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ให้กู้มาแสดง และไม่มีการสลักหลังกันแต่ประการใด จำเลยจึงไม่มีสิทธิที่จะนำสืบการใช้เงินกู้ได้เพราะต้องห้ามตามมาตรา 653 วรรค 2

คำวิจารณ์ คำพิพากษาศาลฎีกานี้เป็นตัวอย่างตรง ๆ ที่ผู้ยืมจะนำสืบการใช้เงินไม่ได้ เมื่อไม่มีหลักฐานเอกสารการใช้เงินลงลายมือชื่อผู้ให้ยืมมาแสดง ทั้งไม่มีการแทงเพิกถอนลงในเอกสารและไม่มีการเวนคืนเอกสารนั้น ฎีกานี้ยังเปิดช่องไว้อีกว่า กรณีนี้ไม่ใช่เรื่องชำระหนี้ด้วยทรัพย์สินอื่นแทนเงิน แสดงว่า ถ้าชำระหนี้ด้วยทรัพย์สินอื่น ก็ไม่ต้องห้ามตามมาตรา 653 วรรค 2 ที่จะนำพยานบุคคลมาสืบได้ (โปรดเทียบฎีกาที่ 905/2497, ที่ 1051/2503 ที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อ “การใช้เงินมีความหมายเพียงใด” และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1496/2503 ที่จะกล่าวต่อไป)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1496/2503 โจทก์ฟ้องว่า โจทก์จำเลยตกลงกันโดยจำเลยยอมชำระหนี้เงินกู้โดยข้าวเปลือกแทนต้นเงินและดอกเบี้ย โจทก์ส่งมอบข้าวเปลือกให้จำเลยแล้ว แต่จำเลยไม่ยอมคืนสัญญา จึงขอให้ศาลบังคับจำเลยคืนสัญญา จำเลยให้การปฏิเสธ และฟ้องแย้งเรียกเงินกู้กับดอกเบี้ยจากโจทก์ โจทก์ให้การแก้ฟ้องแย้งว่า ได้ชำระเงินกู้ให้แก่จำเลยเสร็จสิ้นแล้วตามฟ้อง ศาลสั่งให้โจทก์สืบก่อน ในวันนัดพิจารณา จำเลยยื่นคำร้องขอให้ศาลชี้ขาดว่า การชำระหนี้ของโจทก์ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือมาแสดง หรือเวนคืนเอกสารหรือแทงเพิกถอนในเอกสาร โจทก์จะนำสืบไม่ได้ ศาลชั้นต้นมีคำสั่งว่า โจทก์สืบได้ตามมาตรา 656 อ่างฎีกาที่ 905/2497 จำเลยอุทธรณ์ฎีกาต่อมา วินิจฉัยว่า ตามมาตรา 653 วรรค 2 ห้ามนำสืบเฉพาะกรณีการให้เงิน ไม่ห้ามในกรณีใช้ทรัพย์สินอย่างอื่นชำระหนี้แทนเงินตามมาตรา 321 ซึ่งมีบัญญัติว่า เมื่อเจ้าหนี้ยอมรับการชำระหนี้โดยอื่นแทนการชำระหนี้ที่ตกลงกันได้ หนี้นั้นเป็นระงับไป และมาตรา 656 ก็บัญญัติถึงการที่ผู้ให้กู้ยืมยอมรับเอาสิ่งของหรือทรัพย์สินอื่นเป็นการชำระหนี้แทนเงินที่กู้ยืม แม้สัญญาจะระบุว่าผู้กู้จะชำระเป็นเงินก็ดี คู่สัญญาถืออาจ

ตกลงกันชำระหนี้ด้วยทรัพย์สินอย่างอื่นได้ และการนำสืบระงับหนี้กู้ยืมดังกล่าวไม่ขัดต่อ
ป. วิ. แห่ง มาตรา 94 อ้างฎีกาที่ 782-783/2494 และที่ 905/2497

คำวิจารณ์ คำพิพากษาฎีกานี้ เป็นการยืนยันหลักเรื่องการนำสืบการชำระหนี้ด้วย
ของอื่นซึ่งไม่ใช่เงิน นำพยานบุคคลมาสืบได้ ไม่ต้องห้ามตาม ป. วิ. แห่ง มาตรา 94

คำพิพากษาฎีกาที่ 1595/2502 (ประชุมใหญ่) เช็คมิได้มีคำว่ากู้หรือยืม และอ่าน
ข้อความในเช็คทั้งหมดก็ไม่มีคำว่า เป็นการกู้ยืมแต่ประการใดเลย สภาพของเช็คเป็นการ
ใช้เงิน ไม่ใช่การกู้หรือยืมเงิน ฉะนั้น เช็คนั้น จึงไม่ใช่เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมตามมาตรา 653 จะ
นำสืบว่าเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมหาได้ไม่ ยิ่งในคดีนี้ จำเลยเป็นเพียงผู้สละหลัง แสดงว่า
เป็นผู้ยอมรับผิดแต่เฉพาะตามเช็ค ยังไม่มีทางจะเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมได้เลย

คำวิจารณ์ คดีนี้เทียบได้กับคำพิพากษาฎีกาที่ 1053/2495 ที่วางหลักว่า เช็คมิ
ใช่หลักฐานการกู้ยืมเช่นกัน อย่างไรก็ดี แม้ไม่ถือว่าเช็คเป็นหลักฐานการกู้ยืม เพราะไม่มีข้อ
ความในเช็คว่ามี การกู้ยืม แต่มีข้ออ้างว่าบางคดีมีแต่ใบรับเงิน ไม่มีข้อความแสดงว่า
มีการกู้ แต่ศาลฎีกาถือว่า ใบรับเงินนั้นเป็นหลักฐานการกู้ยืมได้ (โปรดดูคำพิพากษาฎีกาที่
1241/2499 และที่ 1272/2501 ที่กล่าวไว้แล้ว) ที่เป็นดังนั้นก็เพราะผู้ที่เซ็นชื่อในเช็ค
เซ็นชื่อในฐานะส่งธนาคารให้จ่ายเงิน ไม่ได้เซ็นชื่อในฐานะที่เป็นผู้รับเงิน สังเกตได้จาก
ความในมาตรา 653 ทั้งวรรคแรกและวรรคหลัง ที่ต้องการลายมือชื่อผู้ยืม และผู้ให้ยืมตาม
ลำดับนั้นเป็นการต้องการลายเซ็นของผู้รับเงิน ไม่ใช่ผู้ใช้เงิน (เว้นแต่กรณีแห่งเพิกถอนใน
เอกสารกู้ยืมที่ผู้ยืม (ผู้ใช้เงิน) อาจเป็นผู้แทงเพิกถอนเสียเองได้ ดังได้กล่าวไว้ในเบื้องต้น
แล้วเท่านั้น) เพราะฉะนั้น จึงเห็นว่าลายมือชื่อในเช็คซึ่งเป็นลายมือชื่อผู้ใช้เงินจึงใช้เป็น
หลักฐานเอกสารตามความหมายของมาตรา 653 ไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 312/2504 ฟ้องเรียกเงินที่โจทก์ทศรองจ่ายในการทำศพแทน
จำเลยนั้น เป็นลักษณะกู้ยืม เมื่อไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือแล้วก็ไม่ใช่อำนาจฟ้อง แม้จะถือ
เอาค่าให้การและค่าเบิกความของจำเลยในการต่อสู้คดีซึ่งรับว่าได้รับเงินจริงก็จะบังคับแก่
จำเลยไม่ได้เพราะขณะฟ้อง โจทก์ไม่มีหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือ

คำวิจารณ์ เมื่อได้ความว่า คดีเป็นการกู้ยืมเงินเกินกว่า 50 บาท ถ้าไม่มีหลักฐาน
การกู้ยืมลงลายมือชื่อผู้ยืมแล้วผู้ให้กู้ยืมต้องแพ้คดี เพราะไม่มีอำนาจฟ้อง หลักนี้เป็นการ
แสดงว่าบทบัญญัติมาตรา 653 เป็นกฎหมายพิเศษ ต้องตีความโดยเคร่งครัดดังได้กล่าวไว้แล้ว
มีข้อสังเกตอีกข้อหนึ่งคือ ในคำพิพากษาฎีกาฉบับนี้ดูราวกับจะกลับคำพิพากษาฎีกาที่ 810/2486
และที่ 1080/2501 แต่อันที่จริงเรื่องนี้ น่าจะต้องพิจารณาเป็นกรณีไป เพราะการทศรองจ่าย
เงินออกไปก่อนก็ไม่แน่ว่าจะต้องเป็นเรื่องการกู้ยืมเงินกันเสมอไป (โปรดดูคำอธิบายที่ได้

กล่าวไว้ในหัวข้อ “ถ้ามิใช่เป็นการกู้ยืมเงิน ก็ไม่ต้องนำความในมาตรา 653 มาใช้บังคับ”)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 936/2504 การชำระดอกเบี้ยเงินกู้ยืม แม้จะไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือมาแสดงก็สืบพยานบุคคลแทนได้ ไม่ต้องห้ามตาม ป.พ.พ. มาตรา 653 วรรค 2 สัญญาจ้างเป็นเงิน 60,000 บาท จำเลยขอสืบว่าเวลาจ้าง โจทก์จ่ายเงินให้เพียง 50,000 บาท หักเอาไว้เป็นดอกเบี้ยเสีย 10,000 บาท ดังนี้ จำเลยนำพยานบุคคลมาสืบได้ ไม่ขัดต่อ ป.วิ. แห่ง มาตรา 94 เพราะเป็นการนำสืบถึงการชำระดอกเบี้ย

คำวิจารณ์ โปรดเทียบดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 243/2503

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 28/2505 ในเวลากู้ยืมเงินกัน คู่กรณีหาได้ทำหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือไว้ไม่ แต่ต่อมาภายหลังได้มีหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ต้องรับผิดชอบเป็นสำคัญ ผู้ให้กู้ก็ยอมฟ้องร้องบังคับคดีได้

คำวิจารณ์ เป็นการยืนยันคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 550/2466, ที่ 1318/2479 ซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อ “หลักฐานเป็นหนังสือ จะต้องทำในขณะทำสัญญาหรือไม่”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 522/2505 หนี้เงินกู้ซึ่งทำหนังสือกู้กันใหม่ โดยรวมจำนวนเงินกู้ครั้งหลังเข้าไว้ด้วยนั้น มิใช่เป็นเรื่องแปลงหนี้ใหม่ เพราะไม่มีการเปลี่ยนแปลงสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งหนี้แต่อย่างใด

คำวิจารณ์ การแปลงหนี้ใหม่อาจมีผลทำให้ “ไม่เป็นการใช้เงิน” จึงอาจไม่ต้องอยู่ในบังคับมาตรา 653 วรรค 2 (โปรดดูคำอธิบายในหัวข้อ “การใช้เงินมีความหมายเพียงใด” ดังได้กล่าวแต่ต้น)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 531/2505 เอกสารมีความว่า “เรียนครูที่เคารพนับถืออันสูง กระผมได้ฝากนมมาให้ 1 โหล ราคา 44 บาท โปรดทราบ เงินฝากไป 9,400 บาท กระผมได้รับและลงบัญชีไว้เรียบร้อยแล้ว” ทำข้อความเป็นคำลงท้ายของหนังสือ วัน เดือน ปี และเซ็นชื่อโจทก์ ดังนี้ เห็นได้ว่าเป็นจดหมายธุรกิจ กล่าวถึงเงินที่จำเลยฝากไปให้โจทก์แล้วด้วย ไม่มีลักษณะเป็นใบรับเงินโดยเฉพาะ ซึ่งตามประมวลรัษฎากรมาตรา 105 การรับเงินเช่นนี้ ก็มีได้บังคับว่า จะต้องออกใบรับเงินประการใด หนังสือฉบับนี้เป็นหลักฐานตามที่ ป.พ.พ. มาตรา 653 บังคับไว้เท่านั้น แม้จะไม่ได้ปิดอากรแสตมป์ก็พึงเป็นหลักฐานประกอบข้อเท็จจริงได้ว่าจำเลยได้ชำระหนี้ให้แก่โจทก์แล้ว

คำวิจารณ์ จดหมายฉบับนี้ แม้ไม่มีข้อความว่าเป็นการกู้ยืมกัน แต่ก็อาจเข้าใจได้ว่าลายเซ็นของโจทก์ในจดหมาย เป็นลายเซ็นชื่อในฐานะผู้ให้ยืมได้รับเงินที่ผู้ยืมคืนให้ไว้แล้ว จดหมายฉบับนี้จึงเป็นหลักฐานตามที่ ป.พ.พ. มาตรา 653 วรรค 2 บังคับไว้ (โปรดเทียบกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 439/2493, ที่ 1272/2501)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 767/2505 การชำระหนี้ด้วยเช็ค เป็นการชำระหนี้ด้วยการออกตัวเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งฯ มาตรา 321 วรรค 3 ย่อมถือได้ว่าเป็นการชำระหนี้เป็นอย่างอื่นซึ่งมิใช่การชำระหนี้ด้วยเงิน ฉะนั้น แม้ว่าการชำระหนี้เงินกู้ยืมนั้นจะไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือตามประมวลกฎหมายแพ่งฯ มาตรา 653 ศาลก็ยอมรับฟังพยานบุคคลที่นำสืบในเรื่องการชำระหนี้ได้

คำวิจารณ์ คำพิพากษาศาลฎีกานี้ ถือว่าการชำระหนี้ด้วยเช็คเป็นการชำระหนี้เป็นอย่างอื่นซึ่งมิใช่เงิน เพราะฉะนั้น จึงไม่เป็นการใช้เงินที่การนำสืบจะต้องมีหลักฐานเอกสารลงลายมือชื่อผู้ให้ยืมมาแสดงตามมาตรา 653 วรรคท้าย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 847/2505 โจทก์ฟ้องว่า จำเลยทำสัญญากู้เงินไปจากโจทก์แล้วไม่ชำระ จำเลยต่อสู้ว่า โจทก์ขายที่ดินให้จำเลย ๆ ชำระราคายังไม่ครบเงินจำนวนที่ยังค้างอยู่นั้น โจทก์ให้จำเลยทำสัญญากู้ตามฟ้องให้โจทก์ไว้โดยตกลงกันด้วยปากเปล่าว่า เมื่อจำเลยทำถนนในที่ดินนั้นแล้ว โจทก์จะช่วยออกค่าใช้จ่ายให้ครั้งหนึ่ง จะคิดหักเงินให้เมื่อทำเสร็จแล้ว ต่อมาจำเลยทำถนนเสร็จแล้ว เมื่อคิดหักเงินส่วนที่โจทก์จะต้องออกแล้ว จำเลยยังคงเป็นหนี้โจทก์น้อยกว่าจำนวนที่โจทก์ฟ้อง ดังนี้ ข้อตกลงเช่นนี้ เป็นอีกเรื่องหนึ่งต่างหากจากสัญญากู้จำเลยจึงนำสืบพยานบุคคลได้ ไม่ต้องห้ามตาม ป.วิ. แพ่ง มาตรา 94 และหนี้ดังกล่าวก็อยู่ในลักษณะที่อาจหักกลบลบหนี้กันได้

คำวิจารณ์ ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า การนำสืบการใช้เงินเท่านั้น ที่จะต้องมีหลักฐานเอกสาร ถ้านำสืบเรื่องอื่นไม่ใช่เรื่องใช้เงิน เช่น การใช้ของอื่นแทนเงิน การแปลงหนี้ใหม่ รวมทั้งการหักกลบลบหนี้ เช่นนี้ นำพยานบุคคลมาสืบได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1254/2505 ลูกหนี้ไปทำนิติกรรมขายฝากทรัพย์สินให้แก่เจ้าหนี้เงินค่าขายฝากนี้ตกลงกันให้หักใช้หนี้เงินกู้บางส่วน เจ้าหนี้เอาสัญญากู้ให้บุตรชายบันทึกไว้ว่า ลูกหนี้ใช้เงินให้เท่าใด คงเหลือเท่าใดและบุตรชายเจ้าหนี้เซ็นชื่อกำกับไว้ ดังนี้ เป็นการที่บุตรชายเจ้าหนี้กระทำแทนเจ้าหนี้ ถือได้ว่าเป็นการแทงเพิกถอนในเอกสารกู้เงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 653 แล้ว

คำวิจารณ์ คำพิพากษาศาลฎีกานี้วางหลักว่า ผู้แทงเพิกถอนในเอกสารการกู้ยืมตามความหมายใน ป.พ.พ. มาตรา 653 วรรค 2 นั้น ไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นลายเซ็นของผู้ให้ยืมหรือผู้ยืมเอง อาจให้ตัวแทนลงนามแทนบุคคลดังกล่าวก็เป็นอันใช้ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1485/2505 แม้เอกสารสัญญากู้ที่โจทก์นำมาฟ้องเรียกเงินจากจำเลย มิได้ปิดอากรแสตมป์บริบูรณ์ อันจะใช้เป็นหลักฐานในคดีแพ่งไม่ได้ก็ตาม หากจำเลย

ให้การรับว่า ได้ทำเอกสารนั้นให้โจทก์ไว้จริงก็ย่อมฟังได้ว่า จำเลยกู้เงินโจทก์โดยมีหลักฐาน เป็นหนังสือโดยไม่ต้องอาศัยฟังจากเอกสารนั้น

คำวิจารณ์ โปรดเทียบกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 109-111/2507 ที่ได้วิจารณ์ไว้แล้ว ท้ายมาตรา 650 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 309/2514 ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1671/2504 สองฝ่ายมีหนี้สินเกี่ยวค้ำกัน คิดบัญชีแล้วฝ่ายหนึ่ง ยังเป็นหนี้อีกฝ่ายหนึ่งอยู่ จึงตกลงทำเป็นสัญญากู้ไว้ ดังนี้ เป็นกรณีคู่สัญญาตกลงเปลี่ยน ข้อผูกพันจากสัญญาเดิมมาผูกพันตามสัญญากู้จึงไม่ใช่นิติกรรมอำพราง เจ้าหนี้ฟ้องเรียก เงินกู้ก่อนถึงกำหนดชำระ ลูกหนี้ปฏิเสธความรับผิดชอบ อ้างว่าเป็นนิติกรรมอำพราง ย่อมแสดงว่า ลูกหนี้ไม่ถือเอาประโยชน์แห่งเงื่อนไขในสัญญากู้นั้น เงื่อนไขจึงไม่เป็นข้อที่ลูกหนี้จะ อ้างเป็นประโยชน์ได้ต่อไป

คำวิจารณ์ สัญญากู้ อาจมีมูลหนี้เป็นมาอย่างไรก็ได้ ไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นการ กู้ยืมกันโดยตรง หลักนี้ได้กล่าวไว้แต่ต้นแล้ว (ฎีกาที่ 799/2493 ในหัวข้อเดียวกัน) และกรณี ลูกหนี้ไม่ถือเอาซึ่งประโยชน์แห่งเงื่อนไข ศาลก็พิพากษาเป็นโทษแก่ลูกหนี้นั้น ดังได้มี ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาแล้ว คือคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 668/2511 และที่ 1098/2507 ซึ่งได้กล่าว ไว้แต่ต้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 306/2501 เอกสารที่มีข้อความเพียงว่ารับเงินไปจำนวนหนึ่ง แล้วลงชื่อจำเลยโดยไม่มีข้อความแสดงว่า ในการรับเงิน จำเลยเป็นลูกหนี้ จะใช้เงินคืนแก่ โจทก์แต่อย่างใดนั้น ฟังเป็นหลักฐานการกู้ยืมเงินไม่ได้

คำวิจารณ์ เดิมมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 798/2476 และที่ 129/2481 ยึดหลักว่า หลักฐานเอกสารที่จะถือได้ว่าเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินนั้น ต้องมีข้อความแสดงว่าเป็น การกู้ยืมเงิน คือไม่ใช่เป็นเพียงรับเงิน แต่ต่อมาได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 439/2493, ที่ 1241/2499, และที่ 1272/2501 พิพากษาเป็นทำนองกลับฎีกาที่ 798/2476 เมื่อมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 306/2506 ออกมาใหม่เป็นเช่นฎีกาที่ 798/2476 และที่ 129/2481 จึงดูเหมือนว่ากลับไป ยึดหลักเดิมอีกแล้ว แต่อันที่จริงมิได้เป็นเช่นนั้น เพราะถ้าจะสังเกตดูให้ดี ศาลฎีกายังคงถือ หลักตัดสินว่า ฟังพยานเอกสารที่ไม่มีข้อความเป็นการกู้ยืมว่าเป็นการกู้ยืมนั้น ฟังในเมื่อมี พยานประกอบเท่านั้น หากไม่มีพยานประกอบเช่นกรณีตามฎีกาที่ 306/2506 นี้ ก็รับฟังเป็น หลักฐานการกู้ยืมไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 368/2506 โจทก์เป็นครู ฟ้องเจ้าของโรงเรียนว่ากู้เงินของโจทก์ ไปใช้ในกิจการของโรงเรียน ขณะที่กู้ไม่ได้ทำหลักฐานไว้แต่ปรากฏในรายงานการประชุม ครูซึ่งกระทำขึ้นภายหลังการกู้มีข้อความว่าโรงเรียนของจำเลยยังเป็นหนี้โจทก์อยู่ 20,000 บาท

เงินที่เหลือจากจ่ายเงินเดือนครูต้องพิจารณาใช้หนี้โจทก์เป็นรายแรก รายงานการประชุมนี้ จำเลยผู้เป็นเจ้าของโรงเรียนและเป็นประธานการประชุมลงลายมือชื่อของตนไว้ ทั้งไม่ได้ ปฏิเสธความแท้จริงของรายงานนั้น จึงใช้ยื่นจำเลยได้ เมื่อโจทก์มีพยานประกอบแสดงว่าหนี้ 20,000 บาท ตามรายงานการประชุมคือหนี้เงินกู้รายนี้เอง จำเลยก็ต้องรับผิด รายงานการประชุม ไม่ใช่สัญญากู้ยืม เป็นเพียงหลักฐานเป็นหนังสือ แสดงว่าได้มีการกู้เงินรายนี้กันเท่านั้น ฉะนั้น แม้ไม่ได้ปิดอากรแสตมป์ตามประมวลรัษฎากร ก็รับฟังเป็นพยานได้

คำวินิจฉัย โดยปกติแล้ว หลักฐานเอกสารที่มีลายมือชื่อผู้รับเงินหรือลายมือชื่อผู้ที่รับว่าเป็นหนี้เท่านั้นฟังเป็นพยานเอกสารแห่งการกู้ยืมไม่ได้ (โปรดดูคำพิพากษาฎีกาที่ 798/2476, ที่ 129/2481, และที่ 306/2506) เว้นแต่จะมีพยานอื่นประกอบ (โปรดดูคำพิพากษาฎีกาที่ 439/2493, ที่ 1241/2499, และที่ 1272/2501)

คำพิพากษาฎีกาที่ 868/2506 การที่ผู้กู้เป็นผู้เขียนสัญญาค้ำประกันที่ผู้ค้ำประกัน ทำให้ไว้แก่ผู้ให้กู้ มีข้อความแสดงว่า ผู้กู้เป็นผู้กู้เงินของผู้ให้กู้ไปและผู้กู้ได้ลงลายมือชื่อไว้ในช่องผู้เขียนด้วยนั้น ถือได้ว่าเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมตามความหมายของมาตรา 653 แล้ว

คำวินิจฉัย คำพิพากษาฎีกานี้แสดงว่า ลายมือชื่อของผู้กู้ แม้มีได้ทำไว้ในเอกสารการ กู้โดยตรง ก็อาจถือเป็นหลักฐานการกู้ ใช้ยื่นกับผู้ให้กู้ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1767/2506 การที่จำเลยให้โจทก์ออกเงินและสิ่งของให้จำเลย ผู้เป็นหุ้นส่วนกันไปทำโรงหีบอ้อย โดยโจทก์จำเลยตกลงจะส่งน้ำตาล น้ำเชื่อม มาขายให้โจทก์ แล้วคิดหักบัญชีกันเป็นครั้งคราวนั้น เป็นนิติกรรมสัญญาอย่างหนึ่ง แต่ไม่ใช่การกู้ยืมเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 650, 653 ฉะนั้น แม้ไม่ได้ทำหลักฐานเป็น หนังสือลงลายมือชื่อจำเลยไว้ เมื่อคดีฟังได้ว่า จำเลยซึ่งเป็นหุ้นส่วนกัน เป็นลูกหนี้โจทก์อยู่ ตามสัญญานั้นแล้ว จำเลยก็ต้องรับผิดชำระหนี้แก่โจทก์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1050

คำวินิจฉัย เป็นตัวอย่างให้เห็นว่า การที่จะอ้างเอาว่าจะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ มาแสดงตามมาตรา 653 นั้น จะต้องเป็นกรณีกู้ยืมเงินเกินกว่า 50 บาท ถ้าเป็นสัญญาชนิดอื่น อาจไม่จำเป็นว่า จะต้องมีการหลักฐานเอกสารอย่างใดมาแสดงก็ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 504/2507 ศาลส่งอายุคดีสิทธิเรียกร้องถึงผู้ร้อง ห้ามมิให้ผู้ร้อง ชำระหนี้ตามสัญญาแก่ภริยาของจำเลย ผู้ร้องคัดค้านว่า ได้ทำสัญญาทำให้ภริยาจำเลยไว้เพื่อ เป็นหลักฐานในการเล่นแชร์เปียฮวย มิใช่กู้ยืมตามธรรมดา ทั้งได้ชำระหนี้ให้แก่กันแล้ว ดังนี้ ผู้ร้องนำสืบการชำระหนี้ตามวิธีการที่ตกลงกันในการเล่นแชร์เปียฮวยได้

คำวิจารณ์ คำพิพากษานี้ เป็นการยอมรับว่าการเล่นแชร์เปียหอยมีมูลหนี้ต่อกัน อันพึงต้องปฏิบัติตามสัญญา (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 109-111/2507)

คำพิพากษาฎีกาที่ 644/2507 พยานที่ลงลายมือชื่อรับรองลายพิมพ์นิ้วมือของผู้กู้ ในหนังสือสัญญาฉบับนั้น ถ้าไม่ได้รู้เห็นเกี่ยวกับการพิมพ์นิ้วมือของผู้กู้เลย ถือว่าลายพิมพ์นิ้วมือของผู้กู้ฉบับนั้นไม่มีพยานลงลายมือชื่อรับรองหนังสือสัญญาผู้ดังกล่าวจึงไม่เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมที่ผู้ให้กู้จะนำมาฟ้องร้องบังคับคดีได้

คำวิจารณ์ เป็นเหตุผลธรรมดาที่ผู้ลงลายมือชื่อเป็นพยานรับรองลายพิมพ์นิ้วมือผู้ใด ก็ควรจะรู้เห็นว่า ลายพิมพ์นิ้วมือที่ตนรับรองเป็นของผู้นั้นจริง มิฉะนั้น ก็จะไม่มีการยืมอันใดที่ลายพิมพ์นิ้วมือที่สมบูรณ์จะต้องมีพยานรับรอง

คำพิพากษาฎีกาที่ 235/2507 จำเลยผู้กู้ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือในการชำระต้นเงินมาแสดง คงมีแต่เอกสารใบรับเงินซึ่งระบุว่าเป็นการชำระดอกเบี้ยอย่างเดียว จำเลยจะนำสืบความเป็นการชำระหนี้ต้นเงินด้วยไม่ได้ และในกรณีเช่นนี้ เมื่อศาลคำนวณดอกเบี้ยที่จำเลยต้องชำระแล้ว หักจากจำนวนเงินที่จำเลยชำระไปตามใบรับเงิน ส่วนที่เหลือจะถือว่า เป็นการชำระต้นเงินก็ไม่ได้เช่นเดียวกัน

คำวิจารณ์ ดังกล่าวมาแต่ต้นแล้วว่า ศาลฎีกาถือว่าเงินต้นและดอกเบี้ยนั้นอาจแยกออกจากกันได้ (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 243/2503 ดังได้กล่าวแล้วแต่ต้น)

คำพิพากษาฎีกาที่ 286/2507 จำเลยกู้เงินโจทก์ 2,000 บาท โดยจำเลยได้ลงลายมือชื่อไว้ในแบบพิมพ์สัญญาที่ยังไม่ได้กรอกข้อความมาให้โจทก์ไว้ ต่อมาโจทก์นำเอกสารสัญญาฉบับนี้มาฟ้อง แต่ปรากฏว่ามีการกรอกข้อความว่าจำเลยกู้เงินโจทก์ไป 8,500 บาท เอกสารสัญญาฉบับนี้จึงเป็นเอกสารปลอม โจทก์อ้างเอกสารนั้นมาเป็นพยานหลักฐานในคดีไม่ได้ ถือได้ว่าคดีของโจทก์ไม่มีพยานหลักฐานเป็นหนังสือที่ฟ้องร้องบังคับคดีได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 653

คำวิจารณ์ เป็นที่น่าสังเกตว่า ถ้าเป็นการกรอกจำนวนเงินผิดไปจากที่ตกลงกันแล้วอ้างเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมไม่ได้เลย แม้จะอ้างตามจำนวนที่แท้จริงก็ไม่ได้ (ขอให้เทียบดูฎีกาที่ 1313/2515 และที่ 1290/2516 ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป)

คำพิพากษาฎีกา 326/2507 ผู้กู้ได้ขอกู้เงินเพิ่มขึ้น แต่มิได้ทำหลักฐานการกู้ยืมขึ้นใหม่ เพียงแต่ผู้กู้และผู้ให้กู้ขอให้ผู้ใหญ่บ้านผู้เขียนสัญญาฉบับเดิมแก้ไขสัญญาฉบับเดิมขีดฆ่าเฉพาะจำนวนเงินแล้วเขียนจำนวนเงินกู้ขึ้นใหม่ตามจำนวนเงินที่กู้ไปทั้งสองคราวรวมกัน แต่ผู้กู้มิได้ลงลายมือชื่อตรงที่แก้ไขนั้นด้วย เช่นนี้ ผู้ให้กู้ต้องรับผิดชอบในการกู้ยืมครั้ง

หลังนี้ไม่ เพราะการกู้ยืมครั้งหลังนี้ไม่มีหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ ผู้กู้จึงรับผิดชอบเฉพาะแต่การกู้ยืมครั้งแรกเท่านั้น

คำวิจารณ์ กรณีนี้ ถ้าสมมุติว่าผู้ใหญ่บ้านลงลายมือชื่อกำกับไว้ก็อาจฟังได้ว่า เป็น การลงชื่อแทนผู้กู้ซึ่งน่าจะถือว่าใช้ได้เสมอลายมือชื่อผู้กู้ (โปรดเทียบคำพิพากษาฎีกาที่ 1254/2505)

คำพิพากษาฎีกาที่ 955/2507 ผู้ที่ลงชื่อเป็นพยานรับรองลายพิมพ์นิ้วมือผู้กู้ นั้น จะต้องเป็นผู้ที่รู้เห็นในการพิมพ์ลายนิ้วมือนั้นจริงๆ พยานจะลงลายมือชื่อรับรองในภายหลัง ได้ก็ต่อเมื่อผู้กู้รู้เห็นและยินยอมด้วย ฉะนั้น พยานที่มีได้ลงลายมือชื่อรับรองในขณะที่มีการ พิมพ์ลายนิ้วมือ และผู้กู้มิได้รู้เห็นยินยอมจึงไม่มีฐานะเป็นพยาน จึงต้องถือว่าผู้ให้กู้ไม่มี หลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือ ลงลายมือชื่อผู้กู้ จะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่

คำวิจารณ์ เทียบได้กับคำพิพากษาฎีกาที่ 644/2507 แต่มีข้อเพิ่มเติมที่ว่า อาจลง ชื่อเป็นพยานรับรองลายพิมพ์นิ้วมือภายหลังที่ได้ทำสัญญาแล้วได้ถ้าผู้กู้รู้เห็นยินยอมให้ลง ลายมือชื่อเป็นพยานลายพิมพ์นิ้วมือของตนเช่นนั้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 40/2508 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 นั้น เมื่อกรณีเป็นการถือโงงเอาหนังสือสัญญาผู้ไป ทรัพย์สินที่ผู้เสียหายสูญเสียไปก็ถือ หนังสือผู้ พนักงานอัยการคงเรียกคืนได้แต่ตัวหนังสือสัญญาเท่านั้น จะขอมาด้วยว่า ถ้าหาก จำเลยส่งสัญญาไม่ได้ ให้ใช้เงินอันเป็นหนี้ตามสัญญาแทนนั้นหาได้ไม่ เพราะไม่อาจกล่าว ได้ว่าผู้เสียหายได้สูญเสียทรัพย์สินที่มีราคาตามหนี้ในสัญญา แม้หนังสือสัญญาสูญหาย ไป ก็ยังฟ้องร้องเรียกหนี้กันได้ มิใช่ว่าหนี้นั้นจะพลอยสูญไปด้วย หนี้ตามสัญญาผู้มิอย่างไร ผู้เสียหายชอบที่จะฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งอีกต่างหาก

คำวิจารณ์ คำพิพากษาฎีกานี้ เข้าหลักที่ว่าการที่ผู้ให้กู้ยืมจะมีสิทธิฟ้องร้องบังคับ คดีตามสัญญาผู้นั้น ผู้ให้กู้ยืมไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือตามมาตรา 653 วรรค 1 มา แสดงด้วยเพียงแต่ปรากฏว่า ได้ทำสัญญาผู้ยืมเงินมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ กู้ยืมไว้แล้วก็เพียงพอที่ผู้ให้กู้ยืมจะฟ้องร้องบังคับเอาจากผู้กู้ยืมได้ ขอให้ดูคำอธิบายในหัวข้อ “ถ้าไม่มีหลักฐานและลายมือชื่อตาม 1.1.1 และ 1.1.2 ฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้”

คำพิพากษาฎีกาที่ 89/2508 ฟ้องขอให้ศาลบังคับจำเลยตามสัญญาผู้ซึ่งมีมูลหนี้ เดิมจากการกระทำละเมิดของจำเลย อายุความเรียกร้องต้องเป็นไปตามเรื่องผู้ มิใช่เรื่องมูล ละเมิด

คำวิจารณ์ ดังได้กล่าวแล้วว่า สัญญาผู้ยืมเงินนั้นมิใช่ที่จะต้องเกิดจากมูลกรณีการ กู้ยืมเงินโดยตรง สัญญาผู้ยืมเงินอาจมีมูลกรณีจากเหตุอื่นได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 263-264/2508 การกู้ยืมเงินที่มีหลักฐานเป็นหนังสือนั้น มีบทบัญญัติบังคับเป็นพิเศษว่าผู้กู้จะนำสืบการใช้เงินได้เฉพาะเท่าที่บัญญัติไว้ในมาตรา 653 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น จำเลยจะสืบพยานบุคคลว่า ได้ชำระต้นเงินกู้แล้วแต่โจทก์ไม่คืนสัญญากู้ให้ยืมไม่ได้เมื่อจำเลยไม่มีหลักฐานการใช้ต้นเงินตามที่กฎหมายบัญญัติไว้มาแสดงต่อศาล จำเลยก็ต้องแพ้คดี

คำวิจารณ์ เป็นการยืนยันหลักเรื่องการต้องตีความกฎหมายมาตรา 653 โดยเคร่งครัด คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 582/2508 โขเสวีรับเงินค่าเช่าที่ไม่มีข้อความอย่างใดแสดงว่า จำเลยกู้เงินโจทก์ไป ไม่เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืม

คำวิจารณ์ โปรดเทียบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 306/2506

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 593/2508 เมื่อมีหนี้ต่อกันแล้ว คู่กรณีก็อาจแปลงหนี้เป็นอย่างหนึ่ง เป็นอีกอย่างหนึ่งได้ในภายหลัง โจทก์จำเลยตกลงกันว่าให้หนี้เงินค่าจ้างระหว่างโจทก์จำเลย ผูกพันกันในรูปเป็นหนี้เงินกู้ จึงได้ทำหลักฐานการกู้ยืมไว้ โจทก์จำเลยจึงมีความผูกพันกันในหนี้เงินกู้ในการกู้ยืมที่มีหลักฐานเป็นหนังสือ เมื่อนำสืบการใช้เงิน ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ให้ยืมมาแสดง หรือหลักฐานแห่งการกู้ยืมนั้น ได้เวนคืนแล้ว หรือได้แทงเพิกถอนลงในเอกสารนั้นแล้ว จะนำพยานบุคคลมาสืบถึงการใช้จ่ายเงินนั้นไม่ได้ ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 653 วรรค 2

คำวิจารณ์ คำพิพากษาศาลฎีกานี้ เป็นการยืนยันหลักว่าสัญญากู้ยืมนั้นมิใช่จะ ต้องเกิดจากมูลกรณีการกู้ยืมเงินโดยตรง สัญญากู้ยืมอาจมีมูลกรณีจากเหตุอื่นก็ได้ (โปรดเทียบดู คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 89/2508 ดังกล่าวมาแล้ว) นอกจากนั้นคำพิพากษานี้ยังยืนยันหลักที่ว่า มาตรา 653 วรรค 2 เป็นบทกฎหมายเฉพาะ ต้องตีความโดยเคร่งครัด กล่าวคือ การนำสืบการใช้เงินตามสัญญากู้ยืมที่มีหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือนั้น จะนำพยานบุคคลมาสืบถึงการใช้จ่ายเงินไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 628/2508 โจทก์ฟ้องเรียกเงินที่จำเลยกู้โจทก์ จำเลยต่อสู้ว่า ได้ชำระเงินกู้ให้โจทก์แล้ว และฟ้องแย้งเรียกเงินที่ชำระคืนจากโจทก์ด้วย เช่นนี้ เมื่อหนังสือสัญญากู้ยืมอยู่ที่โจทก์ โดยยังมีได้แทงเพิกถอนในเอกสารว่า ได้มีการชำระหนี้ หรือมีเอกสารที่มีลายมือชื่อโจทก์ผู้ให้กู้มาแสดง จะฟังว่าจำเลยได้ชำระเงินกู้แก่โจทก์แล้วหาได้ไม่

คำวิจารณ์ เป็นการวางหลักเดียวกันกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 593/2508

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 730/2508 การกู้เงินกันรายเดียว แต่ทำหนังสือหลักฐานสองฉบับ โดยผู้ให้กู้ให้ผู้กู้ยืมเงิน 7,000 บาท และตกลงกันว่า ถ้าผู้กู้ไม่ชำระหนี้ตามกำหนดให้ผู้

ให้กู้ฟ็องเอาได้ 14,000 บาท นั้น เห็นได้ว่าประโยชน์ที่ผู้ให้กู้ได้รับมากเกินไปส่วนอันสมควร จึงเป็นการที่มีวัตถุประสงค์ต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย การเรียกดอกเบี้ยและกำไรอื่นจึงเป็น โฆษะผู้กู้จึงยังคงต้องรับผิดชอบเงิน 7,000 บาทที่ผู้ไปเท่านั้น ส่วนผู้ค้ำประกันเงินกู้ 14,000 บาท มิใช่ค้ำประกันเงินกู้ 7,000 บาท จึงหาต้องรับผิดชอบด้วยไม่

คำวิจารณ์ เป็นการวางหลักว่าความผูกพันตามสัญญาค้ำกั้นนั้นอาจแยกจากความผูกพันที่ลูกหนี้จะพึงมีต่อเจ้าหนี้ได้ เช่นเดียวกับต้นเงินกับดอกเบี้ยอาจแยกกันได้ในขณะนั้น คำพิพากษาฎีกาที่ 873/2508 แม้วันที่จำเลยได้กู้เงินโจทก์ไปถึงวันฟ้องเป็นเวลา เกิน 10 ปีแล้วก็ตาม แต่เมื่อวันที่จำเลยรับสภาพหนี้นั้นถึงวันฟ้องยังไม่ถึง 10 ปี เช่นนี้ คดีโจทก์ก็ยังไม่ขาดอายุความ

คำวิจารณ์ คำพิพากษาฎีกานี้เป็นการวางหลักเกณฑ์ว่า อายุความจะนับตั้งแต่วันที่ใด คำพิพากษาฎีกาที่ 1104/2508 การที่โจทก์กรอกข้อความลงในสัญญาผู้และค้ำประกันในจำนวนเงินเกินกว่าจำนวนหนี้ที่เป็นจริง โดยจำเลยมิได้รู้เห็นยินยอมด้วย สัญญาผู้และค้ำประกันดังกล่าวจึงไม่สมบูรณ์ จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบ

คำวิจารณ์ โปรดเทียบกับคำพิพากษาฎีกาที่ 286/2507 ที่ได้ให้รายละเอียดไว้แต่ต้นแล้ว

คำพิพากษาฎีกาที่ 1175/2508 โจทก์มอบเงินจำนวนหนึ่งให้จำเลยนำไปฝากธนาคาร จำเลยกลับเอาไปใช้เสียหมด จำเลยจึงทำสัญญาผู้เงินให้โจทก์ สัญญาผู้จึงสมบูรณ์ มีผลใช้บังคับได้ เพราะมีมูลหนี้ต่อกัน

คำวิจารณ์ คำพิพากษาฎีกานี้ วางหลักไว้ชัดเจนดีมากกว่า สัญญาผู้ยืมไม่จำเป็นต้องเกิดจากการกู้ยืมกันโดยตรง อาจเกิดจากเหตุอื่นแต่ทั้งนี้ต้องมีมูลหนี้ต่อกัน ดังที่ได้กล่าวไว้หลายฎีกาข้างต้นแล้ว

คำพิพากษาฎีกาที่ 1619/2508 การที่จำเลยร่วมกันแสดงข้อความอันเป็นเท็จเป็นเหตุให้ได้ยืมเงินของทางราชการไปอันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาโดยครบถ้วนแล้ว การที่จำเลยทำสัญญาผู้ยืมให้กรมตำรวจไว้ตามระเบียบ ตลอดจนเมื่อเรื่องปรากฏความจริงขึ้น และจำเลยมิได้ส่งใช้เงินคืนกรมตำรวจ กรมตำรวจจึงได้หักเงินเดือนจำเลยใช้เงินยืม ก็เป็นเรื่องภายหลัง กรมตำรวจจึงถือปฏิบัติไปตามสัญญาผู้ยืมอันเป็นความรับผิดชอบที่จำเลยมีอยู่ในทางแพ่งควบคู่กับความรับผิดชอบในทางอาญา หากทำให้การที่จำเลยร่วมกระทำผิดทางอาญากลับไม่เป็นความผิดไปอีกไม่

คำวิจารณ์ คำพิพากษาฎีกานี้ แสดงว่าความรับผิดชอบทางอาญากับทางแพ่งอาจแยกจากกันได้